Ե. ՏԱՐԻ 1452 ԹՎԻՆ ՀԱՅՈՑ 4380 ՍԱՀՄԻ 26 ՈՒՐԲԱԹ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1888 (Ն. Տ.) 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1888 11 ՐԷՊԻԼ ԷՎՎԷԼ 1306

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ԱՌ ԵՒ ԻՍԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԵՒԵԼՔ» ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

غزته‌سی ادارهسنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԳՈՂԱՔԱՂԱՔԱՑԻ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՆՈՒՆԵՐԸ ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԵՆ
AUX BUREAUX DU JOURNAL

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԶԵՂՋ ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ԲԱԺՆԵԳՆՈՅ ՎՐԱՅ

Նկատելով որ Օսմանեան թղթատարական վարչութեան նոր կարգադրութեանց շնորհիւ գաւառային սակագինք չափաւորուած են, եւ փափաքելով նոր դիւրութիւն մ'ընծայել մեր գաւառացի բաժանորդաց, ներկայ Նոյմ. 1էն սկսող տարեկան բաժանորդագրութիւններէն 40 դրուշ զեղչած ենք, որով «Արեւելք»ի գաւառային տարեկան բաժնեգինն է այսուհետեւ տասն մէճիտ եւ վեցամսեայն հինգ մէճիտ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ գաւառներէն լրագիր խնդրողներ իրենց յանձնարարութեան հետ մէկտեղ բաժնեգինն եւս կանխիկ պէտք է զրկեն։ Այս պայմանին հակառակ յանձնարարութիւնք չեն գործադրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1888

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼՈՐՍ ՍԱԼԶԲԷՐԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ԼՈՐՍ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻ ՀԱՅԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՍՊԱՌՆԱՅՈՂ Վ ՏԱՆԳՆԵՐ

Նոյմ. 9ին ի Լոնտոն տեղի ունեցաւ Նորընծայ Քաղաքապետին հաստատման դարձեալ հանդէս։ Նոր Լորտ-Քաղաքապետը, Պ. Հուսթէտ, ողջոյնական կուսակցութեան կը պատկանի։ Բոլոր սովորութեան, այս առթիւ նորընծայ Քաղաքապետն հայկեայ տուաւ նախարարութիւն գնալու, Խորհրդարանի անդամներուն եւ ամէն կարգի երեւելեաց։ Լորտ Սալզբրի բանախօսելով, արտաքին քաղաքականութեան վիճակին վրայ հետեւեալ յայտարարութիւններն բրաւ։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

«Արտաքին գործոց մէջ այքի զարնող մեծ խնդիրներ չունինք այս պահուս։ Արեւմտից կողմն (Ամերիկա) դէպքեր տեղի ունեցան որք աւելի ընտրողական հնարքներու պատմութեան կը վերաբերին քան դիւանագիտութեան պատմութեան, (Լորտ Սաբվիլի դէպքը։) Բայց եթէ պատճառ ունինք գանգատելու Ուաշինկթընի քաղաքագէտներէն, մեր գանգատանքն է երկուց ազգաց փոխադարձ յարաբերութեան չի դպչիր։ զի երեքշաբթի աւուր ամերիկեան ընտրութիւններէն ետքն իրաւունք ունիմ ըսելու թէ Ուաշինկթընի մէջ իշխող հաստատուն սակ մը դրամագլխոց շահուն։ Թուրքիոյ մէջ օրինական սակը որ %ին 12 էր, այժմ %ին 9 է։ Գաղղիոյ մէջ 1807ին օրէնքն առաջին անգամ սահմանեց 5 % սակ քաղաքական և 6 % առեւտրական դրծոց համար, ընդունելով միւնոյն ժամանակ վաշխառուաց դէմ պատժական արամադրութիւններ որք բարեփոխուեցան 1840ի երկրորդ օրէնքով մը։ Բայց Գաղղիա կարողացաւ մօտերս մասնական յառաջադիմութիւն մը ընել քաւէարկելով 1886ին օրէնք մը որ միմիայն քաղաքական գործոց համար կը սահմանէ դրամագլխոց սակն, այսինքն 5 %, բոլորովին անսահման թողլով առեւտրական սակին դէմը։

Դրամագլխոց շահուն հաստատուն սակ մը սահմանելու դրութիւնն, իբր մի գիտական սխալ, դատապարտուած է ընտեսական գիտութեան վարդապետաց կողմանէ։ Եթէ ասա համառօտիւ պարզենք սոցա առարկութիւնները, պիտի տեսնուի թէ որչափ հիմնական են։

Նախ օրինաց առ փոխառուն տուած պաշտպանութիւնն երեւակայական է եւ վնասաբեր թէ փոխատուաց և թէ նոյն իսկ դրամի պէտք ունեցողներուն։ զի ամէն ժամանակ երբ մի դրամատէր փոխ կուտայ՝ կը հաշուէ իւր դրամին կրելիք վտանգին տատիանն։ այդ վտանգն որչափ մեծ լինի, այնչափ արդար է որ դրամին սակը բարձր լինի, հետեւաբար երբ դրամատերաք տեսնեն իրենց գլխուն վրայ կախուած օրէնք մը որ փոխառուին պատահական անճշդութեան աւելի կամ նուազ մեծ վտանգներուն վրայ կը յաւելու դատարանաց դիմաց ներկայանալու և պատժուելու վախը, բնական է որ կամ կը հարկադրին իրենց դրամագլխոյն կարելի եղածին չափ քիչ շրջաբերութեան մէջ դնելու և կամ սովորականէն աւելի բարձրացնելու իրենց պահանջած շահուն սակը։

Այս պարագայներու մէջ կը վնասին թէ՛ դրամատերաք և թէ դրամագլխոց պէտք ունեցողները։

Այս առաջին եւ գլխաւոր առարկութիւնն այնքան ճշմարիտ է որ գաղղիական վիճակագրութիւնք կը ցցեն թէ երբ իրենց օրէնքները խրախուսեցին զիրոխառուներն օգուտ քաղելու նոցա նուիրուած դիւրութիւններէն, այն ժամանակ ամենէն աւելի անէցաւ դատարանաց առջեւ կոչուած եւ իրր վաշխառու դատապարտուած անձանց թիւը, եւ այն ժամանակ էր որ դրամագլխոյն չուժանալի զան ամենէն աւելի սուղ էին։

Դատարանաց վախը որչափ զօրաւոր ըլլայ, դրամատերաքը կա՛մ կը մերձեն փոխառուաց առաջարկութեանցը մեծ մասը եւ կամ կը դիմեն անուղղակի միջոցներու, ստորագրել տալով փոխառուին պարտամուրհակ մը որուն գումարն աւելի մեծ կ'ըլլայ բուն պարտքէն։ Եթէ փոխառուն մերժէ իւր դրամը, միթէ փոխառուին վիճակը լաւագո՞յն կ'ըլլայ։ եւ կամ եթէ ամեն փոխառու կամենայ օրինաց պաշտպանութեանը դիմել, աւելի՞ կ'ապահովի արդեօք իւր ապագայ կացութիւնն յանդիման դրամատերաց։

Հետեւաբար չահու սակին օրինաց սահմանումը արգելք չէ վաշխառուաց։ Սակայն եւ այնպէս հարկաւոր է յօգուտ բարոյականութեան եւ հանրային կարգապահութեան անօրինել պատժական տարմադրութիւններ ոչ թէ բարձր տոկոս պահանջողաց դէմ այլ անոնց որք զանազան միջոցներով, ինչպէս բանութեամբ կամ խարէութեամբ կը պահանջեն այնպիսի սակ մը զոր չեն արդարացներ ոչ իրենց դրամին կրելիք պատահական վտանգին տարածանը եւ ոչ իսկ փոխառութեան վիճակը։ Տնտեսագէտք կատարելապէս համաձայն են այս մասին։

Բաց ասած աստուածաբանական արգելքները իսկ կը վերաբերին անոնց միայն որ շարաչար կը վարուին փոխառուաց հետ եւ ոչ թէ չահով փոխառութեան սկզբան, զի Աւետարանը բարի խրատներ կը պարունակէ առ դրամատերս. «Պարտ եր տալ դրամն ի տոկոս։ Եւ ի ինչ ինչ ոչ ինչ ոչ ակնկալեալ։ Եւ պարտականն ի՞նչ ինչ։» (ՄԱՏԹ. ԻԵ. 27.)

Երրորդ առարկութիւն մ'ալ այն է թէ՝ երբ ո եւ է օգտակարութիւն մը արտադրելու միջոցները կը բազմանան եւ այդ օգտակարութիւնը մասնաւորաց սեպհականութենէն ելլալով տակաւ առ տակաւ կը մտնէ մեծամասնութեան սեպհականութեան մէջ, բնականաբար զայն ստանալու միջոցներն ալ կը դիւրանան։ Արդ դարերէ ի վեր արուեստից ու ճարտարութեանց խաղասէր և արդիւնալից յաղթանակները։» (Ջերմ ծափահարութիւն։)

Գերմանիոյ ներսերը դրկելու համար, այս երիտասարդներէն շատեր ազատուած են. «կեցցէ՛ Ֆրանսա»։

—Վիեննա, 11 Նոյմ.—Աւստրիոյ երեսփ. ժողովոյն երեկի նստին մէջ, Պ. Էնկէլ խնդրեց նախագահէն՝ հրամայել որ գերմաներէնէ զատ ուրիշ լեզուաւ արտասանեալ բանախօսութիւնք եւս ազատութեամբ արձանագրուին ժողովոյն ատենագրութեանց մէջ։ Նախագահ Պ. Սմոլքա յառաջագոյն մերժած էր երիտասարդ Չեխերուն մէկ հանմանան պահանջումն, առարկելով թէ այժմեան սովորութիւնն և սղագրական գիւղարութիւնք թոյլատու չեն այս նորութեան, և եթէ այնպիսի իրաւունք մը տրուի չեխերէն բանախօսութեանց, նոյնը տալ պէտք է նաեւ այն ատենաբանութիւնն որք Աւստրիոյ Խորհրդարանին մէջ կրնան խօսիլ իտալերէն, սերպերէն, ռումաներէն կամ խրուաթերէն։

—Նիւ-Եորք, 11 Նոյմ.—Անգլիոյ հրաժարեալ դեսպան Լորտ Սաքվիլ Անգլիա պիտի վերադառնայ շաբթուս մէջ։ Իւր ձիերուն աճուրդով վաճառումը կը ծանուցուի։

—Անգլիոյ երեսփ. ժողովոյն Նոյմ. 9ի նստին մէջ, ծովային նախարար Լորտ Ճորճ Համիլթըն ծանոյց թէ ծովորաքար արեւելեան Ափրիկէի եղերաց վրայ հսկողութիւն ի գործ դնող անգլ. մարտանաւք չորս հատ են, և այժմ հօծն եղած են։ Արտաքին գործոց խորհրդական Սըր Ճէյմս Ֆէրգիւսըն ալ ծանոյց թէ գերմանական մարտանաւք Ափրիկէի գերմանական եղերաց վրայ և անգլիական մարտանաւք անգլիական եղերաց վրայ պիտի գործեն։ Բայց դարձեալ ազատութիւն տրուած է ծովապետներուն։

Ի ԼՈՆՏՈՆ։ Անգլիոյ մէջ օրուան մեծ խնդիրն է Լոնտոնի Հուսթէտ-էյրլը թաղին մէջ գործուած նոր ոճիրը։ Կը յիշեն ընթերցողք թէ սեպտ. և հոկտ. ամսոց մէջ երբորու եռեւէ վեց կանայք սպաննուած և յաջողուած գտնուեցան նոյն թաղին մէջ։ Այս կանայք ամէն մէկուն գլուխը մարդ[illegible] բանալիով, [illegible] վայնն հանուած, և ներքին սասրին գործարանք տարուած էին։ Սպաննիչը մարդակազմութեան վրայ դաղափար ունեցող ճարտար մէկը թուէր լինել։ Որովհետեւ վեց կիներն ալ մի և նոյն եղանակաւ յաջողուած էին, ընդհանուր համոզումն էր թէ մի և նոյն մարդն էր սպաննիչն։ Ընթերցողք կը յիշեն նաեւ թէ միւեանց յաջորդող այս ոճիրք խորին սրտայուզութիւն պատճառեցին և ոստիկանութիւնը կրկնապատկեց իւր ջանքեր, բայց ցարդ չյաջողեցաւ ո՛չ եղեռնագործը գտնել, ո՛չ ալ ո՛և է հետքը։ Կրնայ երեւակայուիլ ուրեմն թէ ո՛րչափ ապշութիւն, ո՛րչափ յուզում պատճառեց երբ Նոյմ. 10ի շաբաթի աւուր ընտանեան լրագիրք ծանուցին թէ առջի գիշերը նոյն ահռելի պայմանաց մէջ յաջողուած դժբախտ կնոջ մ'եւս մարմինը գտնուած է նոյն թաղին ուրիշ փողոցի մը մէջ։ Այս անգամ եւս կնոջ մարմինը գլխէն բաժնուած, զանազան անդամք կտրատուած և սեղանի մը վրայ շարուած են, մանաւանդ սիրտն ու լեարդն հանուած են, և նմանապէս ստորին իգական անդամք հանուած տարուած են։ Այս եօթներորդ զոհն եւս, առջի վեցին պէս, կը վերաբերի Լոնտոնի արեւելեան կողմի խեղճ թաղերուն մէջ բնակող խառնակեցիկ կանայց դասուն։ Ոճրագործն այս անգամ եւս հետք չէ թողած բնաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ

Պերլին, 10 Նոյմ.—Վիլհէլմ Կայսր երէկ իրիկուն ճաշեց Կոմս Հէրբերթ Պիզմարքի հետ։ Որովհետեւ Կոմսն ամուսնացեալ չէ, գեղեցիկ սեռէն ոչ ոք հրաւիրուած էր։— Լայփցիկի Կայսերական բարձրագոյն Ատենին նախագահ Պ. Սիմսոն հրաժարական տուեր է, և իրեն կը յաջողէր ընդհանուր դատաւոր Պ. Թէսէնտորֆ (Պ. Սիմսոն նոր գոհ մ'է։ Ֆրետերիկ Կայսեր համարումը կը վայելէր, և հանգուցեալ Կայսրն ի գահ բարձրանն պէս, առաջին պատուանշաններէն մին Պ. Սիմսոնի տուած էր։ Ցաւտնի է սակայն թէ նախորդ Կայսեր օրով պատիւ վայելող պետական մարդիկ այս մեջոցիս երեսէ ինկած են։)

—Պրոսէլ, 12 Նոյմ.—Լինոսլ պէյ Կիմանայ թէ Տիկին Պուլանժէ ամուսնալուծում պահանջեր է դատարանէն։ (Եթէ ստոյգ է այս լուր, կ'երեւի թէ Զօր. Պուլանժէ քաղաքական չահատակութիւններէ տարբեր չահատակութեամբ եւս նշանաւոր հանդիսանալու վրայ է։ Տիկին Պուլանժէ անգլուհի մ'է, և կ'երեւի թէ հաչա այսօր չի տեսներ ֆրանսուհի մրցակիցներու տեսակ մը յաջողակութիւնը։)

—Լոնտոն, 12 Նոյմ.—Թայմս կ'իմանայ թէ Ափրիկէի արեւելեան եղերաց վրայ նաւային պաշարման գործադրումը մէկ շաբաթ յետաձգուած է։—Լոնտոնի ոստիկանութեան վերատեսուչ Զօրավար Սըր Զարլզ Ուարրընն հրաժարական տուաւ, (Հուսթէտ-էյրլի նոր եղեռնագործութեան պատճառաւ, որոյ վրայ տես ստորեւ։)

—Պերլին, 12 Նոյմ.—Նոր Տեսչ Ա.ֆ. Զաֆրոնէ, Փարիզի Ռուֆէլ լրագրին ծայրայեղ հայրենասէր ոճով գրուած մէկ յօդուածին ի պատասխան, կ'ըսէ թէ 8.000 Այզացիք և Լոռենցիք Ֆրանսայի բանակը [illegible] զինուորական ծառայութիւն կը կատարեն, և եթէ պատերազմ ծագի, Գերմանիա իբրև մատնիչ պիտի նկատէ զանոնք և թատ ամէտ պիտի վարուի։ Նոյն պիշմարքեան լրագիր պատերազմաշունչ ելեւմտութիւն մը կուտայ Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Պ. ար Ֆրէոինէի խնդրած նոր վարկերուն։

—Շրեսվիգ, 12 Նոյմ.—Նեյէ Թագլատ կ'ըսէ։ «Որովհետեւ Վիրթեմբերկի թագաւորը չուզեր թողուլ իւր բարեկամներ, նախարարական տագնապ մը մօտալուտ է։ Վիրթեմբերկի նախարարապետ Պ. Ֆոն Միթնախթ հաւանօրէն պիտի հրաժարի։» (Ակնարկութիւն այն ամերիկացի բանտանկոգաց որոցմէ Թագաւորը գտնուիլ չուզեր։)

—Փիլատելֆիա, 12 Նոյմ.—Ժողովոյ Սեն Փիթերսպուրկ կը հերքէ անգլ. լրագրաց հրատարակութիւնները Կուրբօ զօրավարի պատերազմաշունչ բանախօսութեան առթիւ, զոր չենք ուզեր կը հաւարի։

—Մեյն, 10 Նոյմ.—Լէ-Փէտրեօ պը Մեյ կը պատմէ թէ Նոյմ. 9ին, երբ Մէյնի կայարանին մէջ շոգեկառք կը դնէին նոր գրուած Լոռենցի զինուորները՝ [illegible] զինուորական ոգեւորութիւն։ Ամենքն ալ [illegible] Ֆրանսայի [illegible] Ֆրանսայի [illegible] Ֆրանսայի

ԱՋԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մշակի մէջ կը կարդանք թէ Ռուսիոյ կայսերական ընտանեաց Պորքիի երկաթուղւոյ արկածէն անվնաս ազատելուն առթիւ, հոկտեմբեր 20ին Մոսկվայի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն մէջ Թիֆլիսի առաջնորդ Գեր. Արիստակէս episkopոս Սեդրաքեան հայ հոգեւոր բարձրաստիճանութեան հետ միասին գոհաբանական մաղթանք կատարեր է.

Բալուի առաջնորդ Արժ. Թէոդորոս վարդապետ Տիվրիկլեան հեռագրաբար շնորհաւորած լինելով Ամեն.Ս.Պատրիարքը հօր Պատրիարքական պաշտօնը, Ն. Ա. մեծապատուութիւնն եւս նմանապէս իւր գոհունակութիւնն յայտնած է.

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻ ԳԱՋԱՋԵԱՆԻ

Վսեմ Ցակոբ փաշայի հանգուցեալ եղբօր՝ Կարապետ էֆէնտիի յուղարկաւորութեան առթիւ խորին ցաւակցութեան և սգոյ ընդհանուր արտայայտութիւնը եղան երէկ ո՛չ միայն Հայոց բարձր դասուն և ժողովրդեան կողմէ, այլ և մայրաքաղաքիս գրեթէ բոլոր հասարակութեանց և ամէն դասակարգերու կողմէ, որք իրենց ներկայացուցիչներն ունէին յուղարկաւորաց մէջ. Պետական բարձրաստիճան անձերէն ներկայ էին, բաց ի Հասան Ֆէհմի փաշայէ, Սաւա փաշայէ և այլ երեւելիներէ զորս լիշեցինք մեր երեկի թուով, Նուրի փաշա, Նէճիպ փաշա, Պերթրամ էֆէնտի, Քարաթեոդորի էֆէնտի, Պոնքովսքի պէյ, եւ այլք. Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին կողմէ յատկապէս եկած էր քարտուղար-թարգման Միքայէլ էֆէնտի Կիւլպասեան. Նոյնպէս ներկայ էին դեսպանատան ոմանց ներկայացուցիչք.

Իսկ մեր ազգայիններէն կը նշմարուէին Վսեմ. Վահան էֆէնտի, Մաքսուտ Սիմոն պէյ, Սերվիչէն էֆէնտի, Քուլուսճեան Պետրոս էֆէնտի, Թորոսեան Գրիգոր էֆէնտի, Աբիկ էֆէնտի Ունճեան, Ցակոբ էֆէնտի Կէօչէեան, Մաքսուտ Սեպուհ պէյ, Նուրեան էֆէնտի, Եռասուքեան էֆէնտի, Յովհաննէս էֆէնտի Սուրէնեան, Յովհաննէս էֆէնտի Ազնաւորեան, Միքայէլ էֆէնտի Մամիկոնեան, Տճարք Կիւլպէնկեան, Էսպաեան, Ցակորեան, Կիւմիւշկերտան, Հաճեան եղբարք, Նորատունկեան, Ազարեան, Մէրիէմ-Գուլի, Յովսէփ Ազարեան, Սամանճի Գէորգ և այլ ծանօթ պատուաւոր ազգայիններ.

Օսմ. Կայս. Պանքայի երկու անդամներէն՝ Պ. Պ. Տրվօէ և Ֆոն Հասէ զատ, Սրբ Ֆրէտերիք Սմայթ և Պանքային գլխաւոր պաշտօնէութիւնն, ինչպէս նաեւ Քրէտի Լիոնէի անդրէն Պ. Լրմուան և Ղալաթիոյ միւս դրամատնից ներկայացուցիչք, առեւտրական և սեղանաւորական բարձր դասն իւր գրեթէ ամբողջութեամբ, ֆրանսացի, անգլիացի և յոյն ծանօթ անձնաւորութիւնք և այլ բազմաթիւ Հայք եւ օտարազգիք զորս մի առ մի թուել չէ կարելի.

Ցաւարտ պատարագին որում ներկայ էր նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարք Ամեն Տ. Ցարութիւն Սրբազան, կատարուեցաւ յուղարկաւորութեան արարողութիւնն ընդ Նախագահութեամբ Գեր. Սիմէոն Արքեպիսկոպոսի Սէֆերեան, յետ որոյ դագաղը մեծաւ հանդիսիւ հանուեցաւ եկեղեցիէն, Բազմութիւնն անքան հոծ էր եկեղեցւոյն մէջ ու դուրսն, որ մեծ դժուարութեամբ կարելի եղաւ թափոր կազմել. Թաղպատութեան պաշտօնեայք և ոստիկանք ճանրայ կը բանային առջեւէն. յետոյ կուգային կարգաւ Թաղինէի Թասսայի և Մալիյէի չավուշք և զինուորք՝ հրացան ի գետին. Բարպանք կ'առաջնորդէին դպրաց դասուն, որոց կը հետեւէր եկեղեցական դասն՝ Գեր. Սէֆերեան, Նար Պէյ, Սրուանձտեանց և Օրմանեան Սրբազանք, Աստուց Կաթողիկոսին փոխանորդ եպիսկոպոսն՝ որ չուրքառ զգեցած էր և գաւազան առած, չորս վարդապետք և քահանայք. Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Գէորգ Ծ. Վ. Իւթիճեան ինչպէս նաեւ Արմաշու միաբաններէն Արժ. Արսէն Վ. Օհանեան և Եղիկ Վ. Գալբագճեան որք յատկապէս Ամեն. Տ. Խրէն Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ եկած էին ցաւակցութիւն յայտնելու, իբր սգակիր կը հետեւէին դագաղին. Նոյնպէս և Տ. Մկրտեան Հայրն և այլ մի քանի եկեղեցական Հաք. Դագաղին առջեւէն՝ զգեստաւորեալ մանկունք բարձեալ կը տանէին տան-երեք պսակներ զորս Նուրիցած էին հանգուցեալին ծնողք, մտերիմք և ազգականք, Բերայի Թաղական Խորհուրդը, Խասգիւղի Գալֆեան Որբանոցի սանուհիք, և այլք. Դագաղին ծոպերը բռնած էին Վսեմ. Սեպուհ պէյ Մաքսուտ, Վսեմ. Օհան էֆէնտի Պաղատեան, Մեծ. Միքայէլ էֆ. Ցակոբեան, Գրիգոր էֆէնտի Խըրլեան, Յովհաննէս էֆ. Էսաեան, Անտոն էֆ. Ազարեան, Տճարք՝ Լէոնիտաս Զարիֆի, Սրբ Ֆ. Սմայթ, Էմիլ Տրվօ, Եէնիտունեա Տիմիդրաքի էֆ., Օպուանօ և Էլոն Լրմուան.

Վսեմ. Ցարոբ փաշա և Մեծ. Նշան էֆէնտի՝ շրջապատեալ բարեկամներէ՝ վշտահար դիմօք կը հետեւէին իրենց ողբացեալ եղբօր դագաղին, յետոյ կուգային հայ և օտարազգի երեւելիք և յուղարկաւորաց յոդնախուռն բազմութիւնն.

Թափորն այսպէս հանդիսական գրնացքով անցաւ Բերայի Մեծ Փողոցէն և մանելով Ա.յի Դրիատա եկեղեցւոյ փողոցն, ուր կը գտնուի Դաղաղեանց բնակարանն, կանգ առաւ Ս. Ցարութիւն եկեղեցւոյն դրան առջեւ, ուր Սրբուհի Մայրապետ Դալֆեաեան կեցած էր իւր Որբանոցի Սանուհիներով վերջին յարգանք մը ընելու համար հանգուցելոյն լիյատակին. Այս պահուս Ցունաց եկեղեցւոյն զանգակները կը զարնէին մեր եկեղեցւոյ զանգակաց հետ.

Անդ բարձրաստիճան օտարազգիք միանգամ եւս իրենց ցաւակցութիւնն յայտնելէ յետոյ առ Վսեմ. Ցակոբ փաշա, հրաժեշտ առին իսկ եպիսկոպոսունք դնացին մխիթարել հանգուցելոյն տարաբաղդ մայրն որ տան պատուհանէն արտասուալից աչօք դիտած էր որդւոյն մեկնումն դէպ յիւր յաւերժական բնակարանն. Այս դառնակսկիծ տեսարան իսոր խոցած էր բոլոր յուղարկաւորաց սրտերը.

Ս. Ցարութիւն եկեղեցւոյ դրան առջեւ դագաղը մեռելակիր քառաձի կառքի մը մէջ դրուեցաւ, որում հետեւեցան հարիւրէ աւելի կառքեր, յորս բազմեցան յուղարկաւորաց մեծագոյն մասն. Ս. Ցակոբայ Հիւանդանոցին առջեւ կարգաւ շարուած էին դպրոցական մանկունք և Հոգաբարձութեան անդամք որք պակ մը դրբին դագաղին վրայ. Կառաց շարքն անդ պահ մը դադար առնէր յետոյ, ուղղուեցաւ դէպ ազգային գերեզմանատունն Շիշլիի.

Թաղման կարգը կատարեց Արժ. Տ. Մկրտեան Հայրն՝ շրջապատեալ Բերայի քահանայից դասէն, և հանգուցելոյն մարմինն ամփոփուեցաւ յատուկ դամբարանի մը մէջ ուր դրուեցան նաեւ բոլոր պսակներն, և համեստ արձանագրութեամբ տապանաքար մը առ յաւէտ ծածկեց զամենն.

Վսեմ. Ցակոբ փաշա դառնապէս կարտասուէր իւր սիրեցեալ եղբօր գերեզմանին եղերը կեցած, ուստից դէմուրաբաւ կարդացան հեռագրեր [illegible] Հայրն, Սիմոն պէյ, Ունճեան էֆէնտի, Ազարեան էֆէնտի և այլ բարեկամք որք չրջապատած էին զն. Վսեմութիւն. Նոյնպէս միսիոնարական խօսքերով հեռացուցին զՄեծ. Նշան էֆէնտի, որ վշտալի կ'արտասուէր, և մեկնելով գերեզմանատունէն ժամ 9ին վերադարձան ի Բերա.

* * *

Վեհ. Սուլթան, Վսեմ. Ցակոբ փաշային կրած դառնաղէտ կորուստն իմանալուն պէս, պալատական երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարներ զրկեց Դաղաղեանց տունն, Ն. Վսեմութեան և նորա Ազն. մօր.

* * *

Թէ՛ չորեքշաբթի օրն և թէ՛ երէկ մինչեւ երեկոյ, ուշ ժամանակ, Վսեմ. Ցակոբ փաշա իւր տան մէջ ընդունեց բարձրաստիճան եկեղեցականաց, պետական անձանց, ականաւոր ազգանոց և օտարազգեաց այցելութիւններն, որք հետզհետէ կուգային իրենց ցաւակցութիւնն արտայայտել Ն. Վսեմութեան, իւր Ազն. Մօր, Եղբօր և Քրոջ.

* * *

Երէկի յուղարկաւորութեան առթիւ յամենուստ արտայայտեալ ցաւակցական ընդհանուր զգացումներն ապացոյց մ'են թէ կարապետ էֆէնտի Դաղաղեան ի կենդանութեան ի՛նչ հաճակրանք կրցած էր ներշնչել ամէն անոնց որք յարաբերութիւն ունեցած էին իւր հետ, իւր բարեմոյն և հեզահամբոյր բնաւորութեամբ և ազնիւ սրտով. Այս առթիւ կը կրկնենք մեր ցաւակցական զգացմանց արտայայտութիւնն հանգուցելոյն Մօր, Եղբարց և Քրոջ.

Դաղաղեան և Տէրունեան ընտանիքներն իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որք հանգուցեալ ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ ԳԱՋԱՋԵԱՆի յուղարկաւորութեան հանդիսին ներկայ գտնուելով, իրենց ցաւակցական զգացմանց հաւաստիքն արտայայտեցին.

ՄԵՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Տպագրական Տեսչութեան նոր կարգադրութեանց համեմատ՝ օրագրաց մէջ հրատարակելի թերթօնք կանխաւ Մէսրիֆի գրաքննութեան ենթարկեալ լինելով, այս պատճառաւ մէկ քանի օր յետաձգուած է Սէրէֆ Բանինի հրատարակութիւնը, մինչեւ որ այս ձեւակերպութիւնը կատարուի.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒՈՒՆՆԵՐՆԵՐ

Գոսովա նահանգի եէնիբազար գաւառին նախնական դատարանի պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ նոյն նահանգի Թաչլըճա գաւառին նախնական դատարանի պատժական ճիւղին նախագահ Հասան Ֆէհմի էֆէնտի, և նմա յաջորդեց եէնիբազարի նախնական դատարանի պատժական ճիւղին նախագահ Ապտիւլրէհիմ էֆէնտի.

Սէրֆիյէի ընդհանուր դատախազի օգնական անուանուեցաւ Բրէվէզայի ընդհանուր դատախազի օգնական Զիեա պէյ և նմա յաջորդեց Սէրֆիյէի ընդհանուր դատախազի օգնական Բէշիր պէյ.

—

Սանիյէի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ Սպարապետի Դրան պիտոյք հայթայթող վաճառականներէն Բիդէլի Մուսթաֆա էֆէնտիի.

Սալիսէի աստիճան՝ Եոզղատի Թղթակցութեանց փոխ տնօրէն Շեվգը պէյի և Կինճի Թղթակցութեանց տնօրէն Էնիս էֆէնտիի.

—

Երկրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Այդընի երկաթուղւոյ ընկերութեան վարչական Ժողովոյ առաջին նախագահ Սիր Ճորճ Բիրդերի և ընկերութեան ներկայացուցիչ Պ. Հոպէ տ'Ալէքսիոյի.

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ նոյն ընկերութեան վարչական Ժողովոյ առաջին քարտուղար Պ. Թոմաս Դոճէի եւ Կինճ գաւառի կառավարիչ Բաֆի փաշայի.

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Դ. զօրաբանակի արկղակալ Եուսուֆ էֆ.

—

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Վեհ. Սուլթանն հրամայած էր որ, ելմտացոյցին մէջ կատարելի խնայողութեանց առթիւ կառավարական պաշտօնատանց յատկացեալ հասութից հինգ առ հարիւր կեղչէն ազատ մնան պաշտօնէից ամսաթոշակներն. Արդ, Նախարարաց Խորհուրդը նկատելով որ այս զեղչ եթէ ուրիշ ծախքերէ լինի մեծ արդիւնք մը չպիտի ունենայ, որոշեր է հրահանգ զրկել ամէն կողմ որ ըստ առաջնոյն գործեն ցնոր տնօրէնները.

Ներքին Գործոց Նախարարութիւնն հաղորդած է զայս ամէն կողմ.

—

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Կայս. պալատան բարուդարներէն Բեազիմ պէյ երէկ երեկոյ ժամ 10ին Բ. Դուռը գնաց և Բարձր. Մեծ Եպարքոսին հաղորդեց Վեհ. Սուլթանի ինչ ինչ հրամաններն.

—Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Ցարութիւն փաշա երէկ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին քով երթալով կարեւոր խնդրոց վրայ խորհրդակցեցաւ Ն.Բարձրութեան հետ.

—Բարձր. Մեծ Եպարքոսն երէկ ժամ 10ին ի Բ Դուռն հրաւիրեց ոստիկանութեան Նախարար Քեամիլ պէյն և ինչ ինչ յանձնարարութիւններ ըրաւ.

—Ֆրանսական, ռուսական, գերմանական, աւստրիական, իտալական և պարսկական դեսպանատաց առաջին թարգմանք երէկ Բ. Դուռը գնացին և տեսակցեցան Արտաքին գործոց Վսեմ. խորհրդականին հետ.

Աւստրիական դեսպանատան առաջին թարգմանը Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ ևս տեսակցեցաւ.

—

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Թղթատարական յանձնաժողովն երէկ ի նիստ գումարեցաւ Խարիճիյէի պաշտօնատան մէջ ընդ Նախագահութեամբ Վսեմ. Ցարութիւն փաշայի. Ներկայ էր նաեւ աւստրիական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. տը Դալ, Ցանձնաժողովն երկար խորհրդակցութիւններ կատարեց և որոշեց կրկին անգամ ի նիստ գումարիլ.

—

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՏԱՆԻՄԱՐՔԱ

Սդոքոլմի և Լա Հայի օսմանեան դեսպան Դարաճա փաշայի պաշտօն յանձնուած է յանուն Վեհ. Սուլթանին շնորհաւորել Տանիմարքայի թագաւորէն գահակալութեան 25րդ տարեդարձն. Այս առթիւ Դարաճա փաշայի զրկուած է Վեհ. Սուլթանի շնորհաւորական մեկ նամակը զոր դեսպանը պիտի մատուցանէ Տանիմարքայի թագաւորին.

—

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կրթական նախարար Վսեմ. Միւնիֆ փաշա և բարձրագոյն վարժարանաց տնօրէն Ազիզ պէյ երէկ առաւօտ Դեղարուեստից վարժարանն այցելեցին և աչքէ անցունելով աշակերտաց ձեռագործները, գոհունակութիւն յայտնեցին.

Կայս. Թիկնապահ Ֆէրիդ Ահմէտ փաշայի Նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի որոշելու հարմար այդ նկարներու աստիճանն եւ այդ առթիւ տրուելիք մրցանակները.

—

ՖԼՈՐԻՏԻՆԱՆՑ ԻՇԽԱՆ

Մանդրէսի մէջ կը կարդանք.

«Երէկ (չորեքշաբթի) Սոֆիայէն առնուած լրոց նայելով, ցաւալի արկած մը պատահեր է Ֆէրտինանտ իշխանին, քաղաքին մէջ պտոյտ մը ըրած պահուն. Որոշ մանրամասնութիւնք կը պակսին. Մասնաւոր աղբիւրէ լսուած զրոյցներու նայելով, իշխանը բաւական ծանր կերպիւ վիրաւորուեր է.»

—

ԾԽԱԽՈՅԻ ԲԷԺԻՆ

Ներքին գործոց Վսեմ. Նախարարի Նախագահութեամբ յանձնաժողով մը երէկ ի նիստ գումարեցաւ և զբաղեցաւ Բէժիի վերաբերեալ խնդիրներով. Սոյն յանձնաժողովոյ մասնակցեցան Դատական ու Հանրօգուտ շինութեանց Վսեմ. Նախարարք և Բէժիի ընդհանուր տնօրէն Պ. Օպուանօ.

—

ՓՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ

Ըստ մասնաւոր տեղեկութեանց Սրտոպոլի, 30,000,000 մարքի օսմանեան փոխառութիւնը կրկնապատիկ ստորագրուեր է ի Պերլին.

—

ՀԵԼԼԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երէկ գիշեր ռուսական դեսպանատան մէջ կոչուած էր տրուեցաւ ի պատիւ հելլէն պատուիրակութեան, Բաւել Մեծ-Դքսին Ալէքսանտրա իշխանուհւոյն հետ նշանախօսութեան առթիւ. Վալդենսս զօրավարն և Պ. Պ. Անթոնօպուլօ և Բարատիանտոպուլօ երէկ այցելութիւն տուին Բարձր. Աբիթի փաշային, Վսեմ. Ղազի Օսման փաշային, պատերազմական Նախարար Վսեմ. Ալի Սաիպ փաշային և Ծովային Նախարար Վսեմ. Հասան փաշային. Պատուիրակութիւնը վաղը կը մեկնի մայրաքաղաքէս Յունէնը.

—

ՌԷՈՒՖ ՓԱՇԱ

Կայս. անձնապահ զօրաբանակի հը բամանատար Բէուֆ փաշայի ոտից վերքերն երէկ կրկին անգամ քննուեցան Ն. Վսեմութիւնը դարմանող բժշկաց կողմէ. Սոքա տեղեկագիր մը տալով բան են թէ վերքերը բոլորովին գոցուած են և լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին. [illegible] կան ոտքին համար հարկ եղած չափն առած են.

—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Ֆրանսացի եղմոգէտ Պ. Վիժիէ, որ ինչպէս արդէն ծանուցինք, ձեռնարկներ կ'ընէ կայս. կառավարութեան մօտ՝ երկաթուղւոյ մը շինութեան մեծնաշնորհ ստանալու համար, մայրաքաղաքս կը գտնուի. Պ. Վիժիէ, ի դիմաց դրամատեարց կարեւոր խմբի մը, կ'առաջարկէ երկաթուղւոյ միացման գիծ մը հաստատել ընդ մէջ Սելիմպրէ Զէֆիկ քէօյի և Պապա Էսկի, մինչեւ Զէնկիլքէօյ. Այս երկու գիծերն միացուելով, պիտի ուղղուին դէպ ի Գավագ և Կէլիպոլու, ուստից կամուրջ մը պիտի ձգուի մինչեւ յիբասա. Երկաթուղին Ա.յմաճքէն պիտի երկարի դէպ ի Պանտըրմայի և Պրուսայի ճանբան, ուստից հաւանաբար պիտի երկարի մինչեւ ի Զմիւռնիա և Գոնեա, ասիական գծին միանալու համար.

(Մանիպէնտ)

* * *

Պ. Ժ. Պ. Տալէճիօ՝ եւրոպացի դրամատեարց խմբի մը կողմէ կ'աշխատի եղեր արտօնութիւն ստանալ յունական երկաթուղիները միացուցնելու համար Սելանիկի գծին հետ և կ'ըսուի թէ յաջողելու վրայ է.

—Պ. Ժօզէֆ Նալճն որ Եաֆայէն յերուսաղէմ երկաթուղւոյ մը շինութեան մեծաշնորհն ստացած է կայս. կառավարութեան կողմէ, Բարիզ կ'ուղեւորի իւր մեծաշնորհը վաճառելու համար դրամատեարց խմբի մը որուն մասնակից է նաեւ Օսմ. կայս. Պանքան.

—

ԿԱՐՆՈՑ ՆԱՀԱՆԳԸ

Թուէջ կ'իմանայ թէ Կարնոյ նահանգին մէջ հնձոց նուազութեան պատճառաւ այլ և այլ կարօտութիւնք երեւան եկած լինելով, կայս. կառավարութիւնն հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է.

—

ՆՈՒԻՐԱՑՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

Մայրաքաղաքիս ազգատաց փայտ և ածուխ բաշխուելու համար հետեւեալ նուիրատուութիւնք ևս եղած են.

Վսեմ. Հալիմ փաշա զրուշ 2000, Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյ՝ 500, Վասիլաքի էֆ.՝ 500, Օսմ. կայս. Պանքա՝ 2500, Հանգստեան թոյակի Վարչութեան Մնտուկ՝ 1000, Բրէտի Լիոնէ դրամատուն՝ 1000, Պ. Քանտոտի դրամատուն՝ 1000 և Սոսիէդէ Ժէնէռալ դրամատուն՝ 500 զրուշ. Վեհ. Սուլթանի կայս. հնարքն և նախարարաց նրուէրները, գոհունակութիւն յայտնեցին.

Կայս. Թիկնապահ Ֆէրիդ Ահմէտ փաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի որոշելու հարմար այդ նկարներու աստիճանն եւ այդ առթիւ տրուելիք մրցանակները.

—

ՖԼՈՐԻՏԻՆԱՆՑ ԻՇԽԱՆ

Մանդրէսի մէջ կը կարդանք.

«Երէկ (չորեքշաբթի) Սոֆիայէն առնուած լրոց նայելով, ցաւալի արկած մը պատահեր է Ֆէրտինանտ իշխանին, քաղաքին մէջ պտոյտ մը ըրած պահուն. Որոշ մանրամասնութիւնք կը պակսին. Մասնաւոր աղբիւրէ լսուած զրոյցներու նայելով, իշխանը բաւական ծանր կերպիւ վիրաւորուեր է.»

—

ԾԽԱԽՈՅԻ ԲԷԺԻՆ

Ներքին գործոց Վսեմ. Նախարարի Նախագահութեամբ յանձնաժողով մը երէկ ի նիստ գումարեցաւ և զբաղեցաւ Բէժիի վերաբերեալ խնդիրներով. Սոյն յանձնաժողովոյ մասնակցեցան Դատական ու Հանրօգուտ շինութեանց Վսեմ. Նախարարք և Բէժիի ընդհանուր տնօրէն Պ. Օպուանօ.

—

ՓՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ

Ըստ մասնաւոր տեղեկութեանց Սրտոպոլի, 30,000,000 մարքի օսմանեան փոխառութիւնը կրկնապատիկ ստորագրուեր է ի Պերլին.

—

ՀԵԼԼԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երէկ գիշեր ռուսական դեսպանատան մէջ կոչուած էր տրուեցաւ ի պատիւ հելլէն պատուիրակութեան, Բաւել Մեծ-Դքսին Ալէքսանտրա իշխանուհւոյն հետ նշանախօսութեան առթիւ. Վալդենսս զօրավարն և Պ. Պ. Անթոնօպուլօ և Բարատիանտոպուլօ երէկ այցելութիւն տուին Բարձր. Աբիթի փաշային, Վսեմ. Ղազի Օսման փաշային, պատերազմական Նախարար Վսեմ. Ալի Սաիպ փաշային և Ծովային Նախարար Վսեմ. Հասան փաշային. Պատուիրակութիւնը վաղը կը մեկնի մայրաքաղաքէս Յունէնը.

—

ՌԷՈՒՖ ՓԱՇԱ

Կայս. անձնապահ զօրաբանակի հրամանատար Բէուֆ փաշայի ոտից վերքերն երէկ կրկին անգամ քննուեցան Ն. Վսեմութիւնը դարմանող բժշկաց կողմէ. Սոքա տեղեկագիր մը տալով բան են թէ վերքերը բոլորովին գոցուած են և լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին. [illegible] կան ոտքին համար հարկ եղած չափն առած են.

—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Ֆրանսացի եղմոգէտ Պ. Վիժիէ, որ ինչպէս արդէն ծանուցինք, ձեռնարկներ կ'ընէ կայս. կառավարութեան մօտ՝ երկաթուղւոյ մը շինութեան մեծաշնորհ ստանալու համար, մայրաքաղաքս կը գտնուի. Պ. Վիժիէ, ի դիմաց դրամատեարց կարեւոր խմբի մը, կ'առաջարկէ երկաթուղւոյ միացման գիծ մը հաստատել ընդ մէջ Սելիմպրէ Զէֆիկ քէօյի և Պապա Էսկի, մինչեւ Զէնկիլքէօյ. Այս երկու գիծերն միացուելով, պիտի ուղղուին դէպ ի Գավագ և Կէլիպոլու, ուստից կամուրջ մը պիտի ձգուի մինչեւ յիբասա. Երկաթուղին Ա.յմաճքէն պիտի երկարի դէպ ի Պանտըրմայի և Պրուսայի ճանբան, ուստից հաւանաբար պիտի երկարի մինչեւ ի Զմիւռնիա և Գոնեա, ասիական գծին միանալու համար.

(Մանիպէնտ)

* * *

Պ. Ժ. Պ. Տալէճիօ՝ եւրոպացի դրամատեարց խմբի մը կողմէ կ'աշխատի եղեր արտօնութիւն ստանալ յունական երկաթուղիները միացուցնելու համար Սելանիկի գծին հետ և կ'ըսուի թէ յաջողելու վրայ է.

—Պ. Ժօզէֆ Նալճն որ Եաֆայէն յերուսաղէմ երկաթուղւոյ մը շինութեան մեծաշնորհն ստացած է կայս. կառավարութեան կողմէ, Բարիզ կ'ուղեւորի իւր մեծաշնորհը վաճառելու համար դրամատեարց խմբի մը որուն մասնակից է նաեւ Օսմ. կայս. Պանքան.

—

ԿԱՐՆՈՑ ՆԱՀԱՆԳԸ

Թուէջ կ'իմանայ թէ Կարնոյ նահանգին մէջ հնձոց նուազութեան պատճառաւ այլ և այլ կարօտութիւնք երեւան եկած լինելով, կայս. կառավարութիւնն հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է.

—

ՆՈՒԻՐԱՑՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

Մայրաքաղաքիս ազգատաց փայտ և ածուխ բաշխուելու համար հետեւեալ նուիրատուութիւնք ևս եղած են.

Վսեմ. Հալիմ փաշա զրուշ 2000, Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյ՝ 500, Վասիլաքի էֆ.՝ 500, Օսմ. կայս. Պանքա՝ 2500, Հանգստեան թոյակի Վարչութեան Մնտուկ՝ 1000, Բրէտի Լիոնէ դրամատուն՝ 1000, Պ. Քանտոտի դրամատուն՝ 1000 և Սոսիէդէ Ժէնէռալ դրամատուն՝ 500 զրուշ. Վեհ. Սուլթանի կայս. հնարքն և նախարարաց նրուէրներն ալ ի միասին հաշուելով, ցարդ եղած նուէրներու ընդհանուր գումարն 133,740 զրուշի կը հասնի.

—

Ի Քոլոնիա բացուած վերջին ցուցահանդէսի դատաւորք որոշեր են արծաթեայ շքադրամներ տալ մրգաճառ Ալի ագայի և շաքարաճառ Համի Պէքիր ագայի. կայս. հրամանաւ այս շքադրամք յանձնուած են իրենց.

—Եռկէ մայրաքաղաքս ժամանեցին անգլիական դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Պ. տր Կրէյճ՝ Պիրէնէէն, Հանրային Պարտուց Վարչութեան ընդհանրէն Միլիթատի էֆէնտի՝ Տրապիզոնէն և Սեւանիկի վերաքննիչ տատեանի նախագահ Ռնոր Հանուր դատախազ Թայիպ էֆէնտի՝ Սէլանիկէն.

—Պոմպայի օսմանեան ընդհանուր հիւպատոս Իսմայիլ պէյ խնդրած է հանգստեան կոչուիլ.

—Արեւելեան երկաթուղեայ ընկերութեան երկրաչափներէն Պ. Ճոն Սթարք երէկ իրիկուն իւր տան մէջ հաճած պահուն յանկարծամահ եղաւ.

—Քաղաքապետութիւնը տեղեկանալով որ արհեստաւորաց ոմանց էնդաճ թէպէրէէն կ'որզուի այնպիսի տարբքով մը որ չհամապատասխաներ օրինական քանակութեան, հրահանգ ուղղեց ամէն կողմ որ յետ այսորիկ այդ կարգի անտեղութիւնք չլինին.

—Մարգ.ւանէ կը գրեն մեզ թէ հոկտեմբեր 21ին ուրբաթ գիշեր առաւօտեան ժամ 10ին մրջնոցն ն հ. գեհ ծագելով Բարբքճեան Կարապետ տպագի առուէն, նոյն տուրը, գրացի ոան խոհանոցն և մի քանի տեղեր եւս հրոյ ճարակ կը լինին, երկու տուն ևս ի հիմանց քանդելով. Տեղացոց անձնուէր աշխատութեանց եւ Գոյժագին ու Անամօրիա Գուլճէի աշակերտաց ջրհանկերաց խարդախութեամբ [illegible] կերաց [illegible] աշակերտաց շնորհիւ, կարելի կը լինի ընդհանուր հրդեհին առաջքն առնուլ.

—Էրզրումէն յոյն լրագիրն որ ժամանակէ մ'իվեր գադրեցուցած էր իւր հրատարակութիւնն, երէկ վերսկսաւ հրատարակուիլ.

—Տրապիզոնի Օթ գաւառակին մէջ անանոց տարափոխիկ հիւանդութիւն մը երեւան եկած լինելով, չորս տասնամեայ մէջ 5172 այլեալք զոհ գնացած են այդ տարին. Հէքիմներ այս առթիւ ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն.

—Քաղաքապետութիւնը տեղեկանալով որ Արեւելեան Բումիլի անանոց մէջ ծարկի հիւանդութիւն մը երեւան եկած է և թէ ի Բերա մասնաւոր մը այդ տարով վարակեալ օդխարներ բերել կուտայ, հարկ եղածին չափ պաշտպաններ դրած է յէնտիրէ գարու և յայլոց, արգիլիլու համար այդ անանոց մուտքն ի Կ. Պոլիս.

ՀԵՌԱԳՐԱՎՈՒՐ

ԱԺԱՆՑՍ ՀԱՎԱՍ

Բերլրապուրկ, 14 Նոյեմ.

Անգլիական լրագրաց տաղնապալի լեզուն ասա կը նշմարուի իրր պարզ մեկնաբանութիւն մը ընդդէմ ռուսական փոխառութեան. Ասա հաստատած են թէ ոչ ոք պիտի համարձակի վարդել խոսաղութիւնը

Բարիզ, 15 Նոյմ.

Շաբէլսքոյի զինագործարանը մասամբ ոչնչացաւ հրդեհով. Վնասը կը հաշուի երկու միլիոն ֆրանք. Այս զինագործարան Պետութեան կը վերաբերի.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 15 Նոյեմբեր ժամ 5 վայր 15 երեկոյ

Անգլ. բանասիրատ	97	3/8
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուեցաւ	15	3/8
» » » գոցուեցաւ	15	3/8
» » » Ա.	27	1/4
» » » Բ.	16	1/8
» » » Գ.	—	
Թեժանան 1871	81	1/2
Փոխառութիւն 1877	93	1/2
Պանք Օթոման	11	1/8
Ռուսական փոխառ. 1873	101	7/8
Եգիպտական միացեալ (Անդիրէ)	80	5/4
» » (Բրիվիլէժիէ)	100	1/2
Տպրա Սանիէ	76	7/4
Տօմանիա (փոխառ. Լոշիյտ)	102	1/4
Լանդարական դատարանի 4 %	—	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	—	—
Վիեննա, 15 Նոյեմբեր ժամ 4 երեկոյ		
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	—	—
Օսմանեան երկաթուղի	—	—

Բարիզ, 15 Նոյեմբեր ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական դանթի 4 1/2 %	104	70
» » 3 %	83	22 1/2
Օսմանեան բանասիրատ Սէրի Գ. բացուեցաւ	15	60
» » » գոցուեցաւ	15	50
» » » Բ.	15	75
» » » Գ.	15	50
Օսմանեան երկաթուղի	48	
» Լեժիի բանիկներ	—	
Պանք Օթոման	30	
Գրէտի Լիոնէ	613	75
» Ֆոնսիէ	1367	50
Բանկնոտաց Լիոնի	1292	50
Սուէզի ջրանցք	2232	50
Ռուսական 5 % 1877 ի	103	3/4
Իտալական դանթի	96	95
Սպանիական (արտաքին)	73	3/16
Եգիպտական միացեալ	410	
Բրիթիշթէ Թրէտրք	418	75
Հէլլէնական 5 %	420	
Զէք (մնորոյ) վրայ	25	29

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 15 Նոյմ. ժ. 10 վ. 30

ունք ջղաց և երակաց էին ամենեւին անծանօթք։

Այլ Արիստոտ եղեւ խելամուտ ճշգրիտ ծանօթութեանց առաւել քան զորս կեցին յառաջագոյն ժամանակօք, եհերձ արկ ի գլխին զդիահունս անասնոց բազմաց, եւ փորձս իսկ փորձէր զնախասութեան։

Երեք հարեւր ամաց յառաջ քան զՔրիստոս, Միւսէոն Աղեքսանդրացւոց քաղաքին, հաստատեալ ի Պտղոմէանց, բովանդակէր ժողովածոյս ոսկերոտից եւ կմախեաց մարդոյ, և էր անդ ուսումն անդամաբնութեան։ Ի գլխոնց գպլրոցին այնորիկ ծանօթ են մեզ անուանք բժշկացն երասսորատեայ և Երոփիլեայ, որ կացին նշանաւորք ի գենութիւնս յօրինուածոյ ջղաց։ Երասսորատոս եգիտ ած ի մէջ զմի մասն ուղղոյ, որում ապա գնոյն անուն դնէին։

Պարտ է հասանել յաւուրս Գաղիանոսի առ ի տեսանել զուսումն անդամաբնութեան և զնախասութեան ի համարիչ ճշգրիտ գիտութեանց։ Գաղիանոս ծնաւ ի Փերգ Ասիա յամին Քրիստոսի հարիւրերորդի երեսներորդի։ Այս այր, բնախօս և անդամաբնի, առանձինն գիւտոց բազմաց քան զամենայն նախնիս իւր եղեւ հնարագիւտ։ Եթէ իցէ հերձեալ զդիս մարդոյ, սակաւ յոյժ թուի հերձեալ։ Այլ ա՛ռ ի քնին զանասունս մերձաւորս ազգի մարդկան, և յօրինեաց ճառս ինչ զհարտարութենէ անդամաբնութեան, անուն De usu patium (Զպիտանութենէ մասանց մարմնոյ,) որում ոչ եկ պատչեան առաւել քան զհազար ամ։

Բ.

Ի կործանել տէրութեանն Հռոմայեցւոց ընդ ստէպ հարուածովք բարբարոսաց, գիշեր աղամկին պատէր զերոպեա։ Ժողովուրդք նորանորք բնակեալք յաւերակս անդ մեծատարած պետութեանն՝ դարս տասն զհետ լինէին առ ի գոյ ածել քաղաքաւորութիւն նոր և լեզու նորաձայն ի մնացորդաց լեզուին եղծելոյ և և քաղաքաւորութեանն նուազելոյ։ Յընթացս դարուցն տասանց ազգութիւնն թանձր և խորին տիրէր միահեծան։

Ի ժամանակս անդ բարբարին բարոյից, գիւտութիւնք, զորոց դպղն ինչ կարծիք էին, որպէս անօգուտ կամ վնասակարք մերժեալ լինէին ի նոր իմն վարդապետութենէ կրօնից, և փիլիսոփոսք հայէին ի նոսա իբրեւ յիրս ինչ պերճանաց։

Յուստինիանոս կայսր, պատճառանօք որպէս թէ զկռապաշտութիւնն բառնալ ի միջոց կամիցի, տայր տարտգիր առնել զարս գիտութեան և փակել զդպրոցս։ Սուրբն Գրիգոր համարէր պիղծ զուսումն որպէս ընդդիմակաց կրօնից, և Մեծն Կարողս, յորժամ զքառասուն ամաց տիրոջ ընթեռնուլ ուսանել կամէր, հազիւ իմն թէ գտանէր զոք ուսուցչէ։

Անուանք երեք ճոխանային ի Միջին դարս։ Արիստոտ ի փիւսկան և ի բնական գիտութիւնս, Հիպոկրատ ի բժշկութեան, և Գաղիանոս յանդամաբնութեան։

Պատկառ կալ անուանց և ճոխութեան (autauritè) և յարկամարհանս ունէլ զմարմ իրաց՝ բաւական են որպէս ի նկարու ցուցանել զի՝նչ ժամանակն էր մթին։ Ճոխութիւն անուանց էին օրէնք արձակ, և ոչ ոք էր որ ընդդէմ դառնայր անխախտս կարծեաց ուրուք վարդապետի։ Ի դպրոցս բժշկական ճարտարութեան չատ համարէր կրկնել եւեթ և մեկնել զվարդապետութիւնս Գաղիանոսի։ եւ եթէ սակաւք ոմանք յուսուցչաց, յետ ի դիպաց ինչ հերձնելոյ դիակն մի մարդկեղէն, առնուն ի միտ զի սխալեալ էր Գաղիանոս ուրեք ուրեք, կային լուռ։ կամ, եթէ խօսել ինչ իշխէին եւս, առանց իրիք ըստդատանելոյ զայն որ վրիպեալն էր, հաւատաւ իմն ասէին զգործեաց մարդկեղէն մարմնոյ փոխեալ յայլ կերպ ի ժամանակէ անտի յորում գրէր անդամաբնին անուանի։ Այս էր օրինակ ուսուցանելոյ զուսումն բնախօսութեան և զանդամաբնութեան, որոց կարի գոյզն եղեւ յառաջադիմութիւն իրրեւ զհազար ամ։

Ի տասն դարս անդ տգիտութեան, ընդ որս էանց Եւրոպէ յառաջ քան զհասանել ի ժամանակ անդր որ կոչի Նորածընութիւն, չէր գիտութեանց չէր չիջեալ ընդ աշխարհ համօրէն։ յԱրեւելս անդ չողայր շքեղն պայծառութեամբ։ Նոր իմն քաղաքաւորութիւն, հաստեալ յԱրաբացւոց անտի, զիշխանութիւն պետութեան իւրոյ ազդեցուցանէր ի բացածիգ հեռագոյն կողմանս երկրի։ Ընդ ամենայն տեղիս ուր և պարզին դդրօշ իւրեանց աշակերտեալք Կուրանի, ի Պարսս և յԱսորիս, յաշխարհին Արաբացւոց և յերկրին Սպանիացւոց, ի ժամանակի անդ յորում Թագաւորք Գաղիացւոց ոչ գիտէին իսկ ընթեռնուլ զալփաբետս՝ համարանք որ ի Պղտատ, և որք ի Սեվիլ, ի Թոլէտ, ի Կրենատ և ի Քորտոբ, (ի չորեսին քաղաքս անդ Սպանիացւոց աշխարհին,) ի չորից ծագաց երկրի ընդունէին աշակերտս հազար հազարաց։ Ցամենայն կողմանց ընդ որ և անցանէին Արաբք՝ ժողովէին յիշատակարանս արուեստից և գիտութեանց։ Այլ ի չար բախտ՝ պատերազմունք առանձինք, արշաւանք խաչակրաց և հուսկ ապա նըւաճեալն Սպանիայ ի Փերդինանդեայ, բարձին ի միջոց սպառսպուռ զքաղաքաւորութիւնն մեծապայծած, զորմէ ոչ սակաւք ի պատմագրաց չկամեցան գրել արդարութեամբ։ Ազգն Արաբացւոց ոչ ժողովոլ ինչ լուկ էր, որպէս կրկնենն ստէպ։ Այլ եկաց նա ազգ լուսաւոր ի միտս, անցեալ զանցեալ զամենեքումբք որ ժամանակակից ազգք էին, և ոչ մի ի ժողովրդոց եղեւ իրրեւ զնոսա վաստակաւոր արդեամբ յայնչափ ինչ սակաւ ժամանակի։

Այլ սկիզբն փարատելոյ մթութեան միջին դարուն եղեւ ի հնգետասաներորդ դարու անդ։ Կոնստանտինի եգիտ զարուեստս տպագրութեան։ Քրիստոփոր Կոլոմպոս ած ի յայտ աշխարհ մի նոր։ Լութէր ազատ կացուցանէր զխորհուրդ կրօնից, և առաջի բազմապատիկ գիւտոց գիտութեան որք գային ի լոյս հանապազօր՝ ճոխութիւն անուան, վարդապետութեանց և կարծեաց լինէր տակաւ անհետ։

Ուսումն սատեղծիտութեան ցուցանէ՝ թէ չէ երկիր կենդրոն տիեզերաց, այլ հիւղէ մի անգնին յայնչափ անչափ բերս բիւրուց աշխարհաց, որ առաւել յոյժ են քան զնա տարածիւք։ Երկրախօսութիւն ուսուցանէ՝ թէ երկրագունդ մեր է յարդեանց անսի բազմապատիկ փոփոխմանց որ գործեցան յընթացս անչափ բիւրուց դարուց։ Ուսումն նշխարաց ծածկելոց ի ծոցի նորա յայտ առնէ՝ թէ բնակիչք երկրի, ոչ անդէն ետ ընդ ետ, այլ գամ քան զգամ երթեալ և կատարումն անպր՝ եկին մինչեւ յայժմս կերպարանս։ և բընախօսութիւն առնէ զմեզ խելամուտ օրինայ ինչ որոց կան կպատակ զարգացումն և պաշտամունք էականաց։

Անդրէաս Վեզալ, երիտասարդ ոմն որ էր սաց քան և ութից, զմիջոցաւ վեշասանեարորդ դարուն, ի բաց ընկեցեալ զլուծ աւանդութեանց անդամաբնութեան՝ եմոյծ զգիտութիւնն ի նոր իմն շաւիղ։ Համարձակէր զառաջինն գրով ցուցանել՝ թէ Գաղիանոս վրիպեալ էր ոչ դուն ուրեք յանդամաբնութեան, թէ չէր երբեք քաջանուն բժշկին հերձեալ դի ինչ մարդոյ, և կորոց ի ձեռն, յօրինէր մատեան մի, De corporis humani fabrica (Զկազմութիւնէ մարդկեղէն մարմնոյ,) որ է գլուխ գործոց սքանչելի, Մարթի զնոյն ինքն զվեզալ համարել հաստիչ անդամաբնութեան և բնախօսութեան արդեաց։ Բազումք ի ժամանակակցաց նորա, էօսթաչ, Ֆալօբ և այլք, եղեն նշանաւոր անդամաբնիք։

Ի սկզան անդ եւեթնեւտասաներորդ դարուն, բժիշկն անգլիացի Հարվէյ եգիտ զշրջան արեան, և այս գիւտ լինէր քայլ մի անհուն յանդամաբնութեան։

Յամին 1760։ Հալլէր, այր գիտուն և բանաստեղծ միանգամայն, կցեալ ի մի զան և ցիր մասունս նիւթոց բնախօսութեան՝ յօրինէր մատեան մի կատարեալ զնմին գիտութենէ։ Յայնդիգ նորա, Պլումենպախ, Թրեվիրանուս, Պիչա, Մաճենտի, Պուրսախ, Թիտեման, Միւլէր, Բարուս, Պիշօֆ, Բուրքնեէ, Վալանթէն, այլոքն հանդերձ, կացին ինքին դարու։

Գ.

Զի դիտաւորութիւն ոչ այլ ինչ էր մեր՝ բայց որպէս ի տուերագրի բերել ի մէջ աստ զպատմութիւն զերեւելի երեւելի գիւտոց որ եղեն ի բնախօսութեան, չէ մեզ ի դէպ ապաքէն կալ գրալել յերկար զնոցին պատմութեամբ։ Այլ ոչ անօգուտ ինչ համարիմք ցուցանել, ասէն կարճ ի կարճոյ զհանգամանս ազդեցութեանն զոր գործեցին գիւտք գիտանականք ի յառաջադիմութիւնս բնախօսութեան, եւս եւ զընթացս բժշկական ճարտարութեան ազդեալս ի բնախօսութենէ։ Ամենայն գիտութիւնք պնդագոյնս կան հաստատեալք ի տուերգութեան, և յառաջադիմութիւնն մոյ ի գիտութենոյ կախեալ կայ սերտիւ զյառաջադիմութենէ այլոց։

Ցառաջ քան զզարգանալ քիմիական ուսման, չմարթէր իւիք տալ զմեկնութիւն երեւութից կրաման և տուրեւառի ընչոյ։ Չէր հնար ի միտ առնուլ զյօրինուած տեսանելեաց և լսելեաց՝ առանց մանր վարթիւք խելամուտ լինելոյ օրինաց լսողութեան և տեսողութեան։ Ուսումն մեքենական ի վեր եկան մեզ՝ թէ որպիսի՛ իցեն օրէնք շրջանի արեան, և թէ զիա՞րդ կատարի տեղափոխն լինել։ և եթէ չէր եկեալ ի լոյս գործի մանրադէտ, ներքին կազմած հիւսից մարմնոյ մերոյ կայր մնայր ամենեւին անծանօթ։

Ապատան ի գիւտս այլոց գիտութեանց՝ բնախօսութիւն յառաջ անդր ընթանայ արագ և պարզ առաջի մարդոյ հորիզոնս նորանորս հանապազ։ Գործիք փիւսիկան գիտութեան հաստեալք ի կատարումն՝ ճշգրտիւն իմն աքաչելի ընծայեցուցանեն ի հետազօտութիւնս փորձոյ։ Գործի ակնադէտ (ophthalmoscope) տայ թոյլ գիտել որում զննիցէն՝ զամենայն որ ինչ անցանիցէ ի մասունս անդ աչաց ծածուկս ամենեւին։ Գործի սրտագիր (cardiographe) գրոշմէ որպէս ի գրի զկարի զանխուլ շարժումնս սրտի։ Երակագիր (sphygmographe) նշանակէ զրաբախմունս շնչերակաց, մինչեւ ցուցանել զազդեցութիւն զկարի դպղն ոգեւոր յուլից՝ ի վերայ շրջանի արեան։ Զայնագրոշմ գործի (phonautographe) կրկնէ անդրէն ի լեզու գրաւոր զնրրագոյն փոփոխմունս ձայնի մարդոյ, և ի ձեռն պարզական իրիք կազմածոյ հնարին գտանել զչափ արագութեան կամաց և զգածման ընդ մէջ ջղաց, արագութիւն՝ որ չէ առաւել քան զերեսուն մէգր ի միում րոպէի, իրրեւ զշոգեկառաց Զարեալ որպէս կարկնաւ երեւոյթի մի անման ի նիւթոց ըստ վերս ի վերոյ երեւման, որպիսի են կամք և զգածումն, զի՞նչ խորտակումն հնոց տեսլեանց (idée) ի վեր քան զնութիւն նկրտելոց ոչ գործիցէ։

Բնախօսութիւն ոչ սոյդ համարի ինչ զոր մարթ իցէ ցուցանել ճշգրտիւ։ Արհամարհեալ զնկատութեամբք (théorie) և զկարծեօք (hypothèse՝) զկորձ եւեթ և զգնութիւն իրաց ճանաչէ տեսրս։ Ի շընորհս մրցութեանց նորա՝ ուսումն բժշկութեան, որ եկաց ընդ երկար կարի իմն անտոյգ ի գիտութիւնս, և որ չէրն խելամուտ բայց սակաւուց եւեթ օրինաց ամենայնի զոր ճանաչէր, ապատան է այժմ ի ծանօթութիւնս որ դամ քան զգամ առաւելանն ստուգութեամբք։

Որաքէրն ուսումն բնախօսութեան ետ ի միտ առնուլ գիւրաւ գյօրինուած եւ զպատճառս երեւութից հիւանդութեան, որոց երբեմն չէր խելամուտ մեեւենն։ Մարթեն այժմ կալ ի վերայ հաւատեան՝ եթէ ընդէ՞ր այս նիւ գործի մարմնոյ ոչ գործիցէ, յորժամ գիտիցեն քաջ զհանգամանս պաշտաման նորա։ որպէս որ կատարեալ խելամուտ տեղեակ իցէ ազգի ազգի բազմապատիկ մասանց մեքենայի միոյ՝ անդէն վաղվաղակի ծանիցէ զպատճառս խանգարման նորա։

Ուսումն բժշկութեան փոխ առեալ ի բնախօսութենէ զաղդոյ հնարս (méthode) հետազօտութեան նորա՝ բազում ինչ պարարտ նմա տակաւին։ Յազդեցութենէ նոցա եղեւ ի մասնէ՝ զի ի բաց թողաւ ամենեւին անհանճար խառնութիւն այլակերպ անման դեղոց, որ համարեալ էր երբեմն ուրեմն ի գլխաւոր ճարտարանս արուեստի բուժելոյ, վասն որոյ ասէր ամբ ինչ յառաջ արդիւնարար (praticien) ոմն անուանի։ «Ցածութիւն դասական (thèrapeutique classique) ոչ այլ ինչ է թէ ոչ կոյտ մի անհեղեղ ամենեւին եւ յետս ընդդէմ՝ ամենայնի զոր ի մէջ ածին նըկատութիւնք համօրէն ժամանակաց։»

Արդարեւ զիարդ մարթիցի ցուցանել զազդեցութիւն խառնուածոյ իրիք պէս պէս նիւթոց, ուր դժուարիւէ ճանաչել և զմիոյ իսկ զառանձինն զհանգամանս։ Նա զի տեսանեմք դեղս դարմանոյ, որպէս ափիոնն է, պարզական արտաքուստ, այլ յօդուածոյս արդեամբք ի նիւթոց ազգի ազգեաց, յորոց միոյ միոյ առանձինն հանդամանք են ամենեւին հակառակք միմեանց։

Յամենայն մասունս անդ ոչ սակաւ տակաւին, յորոց միջի յառաջադիմութիւն բնախօսութեան չէ բաւական լինել ուրեմն բժշկական ճարտարութեան, առաջնորդ արուեստիս այսորիկ չէ այլ ինչ բայց սովորութիւն եւեթ կոյր ամենեւին։ «Բընժշկութիւն փորձական զոր ձեզն ուսուցանել կամիմ,» ասէր ա՛րդ եւս Գլուտ Պէրնար, քաջանուն բնախօսն մեր, ցունկընդերս իւր Գաղիական Վարժոցին, «չէ եկեալ դեռ վճռաւ ի պատան հաստատուն։ այլ փոյթ մեծ զնմանէ ունին, և տեսանեն իսկ զնա ծագել շողալ զհորիզոնաւ գիտութեան։ Եւս քան և երից դարուց արդեանց (pratique) և ուսման ի վերայ անցանելոյ, ճարտարութիւն բժշկութեան չէ գիտակ անձին ցայսօր՝ եթէ իցէ և եթէ չիցէ։»

Ի սկզան դարուս այսորիկ, հոյակապն Պիչա, որ արար անուն մեծ յոյժ ի ժամանակի անդ, բղոքք արկանէր զանսուագութենէ սկզբան, յորս յեցեալ կայր բըժշկականն ճարտարութիւն, և ասէր։ «Անյօդ յօրինուած տեսլեանց անյօգից՝ բժշկութիւն է թերեւս գիտութիւն յամենայն ի բնախօսական գիտութենոյ որ ի յայտ ածիցէ զանհարթութիւնս մարդկեղէնն մոտաց։ Եւ զի՞նչ ասեմ։ այն չէ գիտութիւն վասն յօրինական մոտաց։ կոյտ մի է անշրջրիտ տեսլեանց, կոյտ զնութենոյ անհեղեղս իմն ի մոի նկարելոց և զգալոց տաղտկալից օրինակաւ։»

Ի ժամանակէ անտի յորում գրէր Պիչա, յառաջադիմութիւնք բնախօսութեան հասանէին տակաւ ի պայման այնպիսի, մինչեւ աւանդութիւն բժշկական հարթալ թարատատեալ յաստեայն կողմանց մըներայ մերկ ի պաշտպանութենէն գիտնոց որ թուէին իմն ունել սպաս պաշտման պահպանելոյ զնա։

«Խարխարեցան հաւատք որ ի վարդապետութիւնս,» ասէր ա՛րդ եւս ուսուցիչ ոմն Գպրոցի Պարիսայոց քաղաքին, բժիշկն Լորէն։ «զոր ինչ գիտենն հաստատութեամբ՝ դպղն ինչ է առ այնու զոր խոսոտվան լինին չգիտելոյ։ Ոչ եւս մարթի լինել պաշտպան անցելոյն, և չէ իսկ այն արժանի պաշտպանութեան։ խաղատեցաւ արուեստս բժշկութեան՝ գրգռեալ ի գիտութենէն որ երթայ և ծաղկէ։ Ոչ երբեք այնչափ ինչ դպղն եղեն հրամանք (dogme,) և ոչ ուրեք գտին բնաւ այնպէս ջատագովութիւն չարաչար։ անզօր է պաշտպանութիւն երկմտութեանէ, և հաւատք սատակացուցանեն զբախիւն հարուածոց առանց դադարելոյ։ Որ ունիցի հաւատս ի բժշկութիւն գիտնական՝ լքեալ թողցէ ի բաց զանանգութիւն դասական, և խնդրեսցէ ի ձեռն նորոգ իւրովին հընարից ստեղծանել բժշկութիւն նոր, որ ոչ եւս լիցի նմա արուեստ ինչ ի կարծս։

Եւ արդարեւ զի՞ առնել, զիարդ դամգիտ լինել հիւանդութեանց, յորժամ բնախօսութիւն չցուցանիցէ մեզ ճշգիւ դատաւ զյօրինուած նոցա և զպատճառս։ կալ և մարտնչել՝ ընդդէմ նշանաց հիւանդութեան՝ առ ի հաճելոյ զարգար նեղբարութենէն հիւանդացելոյն։ Այլ ո՞ չիմանայ թէ այս ասածումն անհանճար այնքամ նման է, յորժամ գուն ոք գնիցէ սփոփել զցաւս զոր գործիցէ ի մարմնի տարբ ինչ օտար՝ առանց զնա հանել առնի ի ջանալոյ։ Հնա՞ւ գոնեայ դիւր առնել ի ցաւոց, եւ այնու օգտակար ցաւածին լինել։ այլ և այն իսկ չվճարի յամախ Սրիւնհանու։ (saignée) դիւրէ որոց ի թոքացաւէ տառապիցին։ այլ յաւելու մեծապէս զպատահարս մահու։ Դարձեալ, որպէս ասեն փորձ եւ կիրթ ախտախօսք (pathologiste,) բազում են հիւանդութիւնք զոր թողուլ առանց դեղոյ չէ ինչ վնասակար (*) քան

(*) «Ի մտի ունել պարտ է,» ասէ Նիյեմեյէր վասն թոքացաւի, «զի թողուլ զհիւանդութիւնն ըստ ինքեան՝ հանապազ իմն ոչ վրիպեցուցչէ զրժշկութիւն ախտին, եթէ որք նովաւն վարակիցին՝ չէրեն անզօրք զօրութեամբ, և ախտն եւս չդիպցի սաստիկ յոյժ ի ընչ։ Ոչ բազում ժամանակ է զի խելամուտ իրացն եղեն բժշկք, և ի ձեռն հնարից սպասման (méthode expectante) Վիեննայ լինէր ուսումն այն կարեւոր՝ թէ քան զախտ օձիկ, քան զծաղիկ ախտ և զվարդ ախտ նուազագոյն ինչ կարօտ խնամածութեան բժշկի են թոքացաւ և այլեւս հիւանդութիւնք ճշգրտագոյն ընթրոց՝ ի հարկանել զայնոսիկ որ յառաջագոյն յառողջութեան էին, և կատարեն զշրջան իւրեանց առանց ի իք խառնութեան և մեծի ինչ ուժգնութեանն։ Նա զի յայտ իսկ է թէ կարի մեղմամուտ լինել բժշկի գործէ յաճախ ազդեցութիւն չար յընթացս հիւանդութեանն»

զուածութիւն այնպիսի յորում ամենայն մթին է եւ անյայտ։

Արդիւնարար ոք առնու անդէն ի միտ զդպատակարութիւն հնարից, և զի չէ անգէտ թէ զիա՞րդ ի ձեռն զարգացմանց բնախօսութեան, յընթացս ամաց ինչ, վերի ի վայր կործանեցաւ ամենայն որ ինչ կարի հաստատուն թուէր, ոչ եւս զմտացածին կարծիս համարի այնպիսին ընդ օրէնս։ Աւուրքք ինչ յառաջ, առ ի ցուցանել զդպատակարութիւն մեղմամուտ լինելոյ բժշկի, ի դէպս թոքացաւի յօգուտ ի կիր արկանելն զարիւնհանութիւն անխտիս, գիւտ ապաքէն ազդոյ, յոր գիտեալ՝ յամախէին ՞զդէպս մահու մինչեւ ցքըսան և եւեթն առ հարեւր։ Այլ օր միյաւուրց դէպ լինէր ոմանց ի բնախօս բժըշկաց զմտաւ ածել՝ թէ ազդոյ իմն հայթայթանք իցեն առ ի բժշկութիւն արկանել զհիւանդն ի զօրութենէ։ փորձ փորձէին ի բնութիւն անդր լոկ առնել ապատան զգործ բժշկութեան թոքացաւի, և նուազեին դէպք մահու ցեւեթն առ հարեւր։ Այլք ոմանք ի բժշկաց, յետս առաւել հմտից բնախօսութեան, ի միտ առնուին թէ օգուտ է հիւանդացելոյն շթափել յաւոյ, առ ի զդէմ հիւանդութեանն ունելոյ։ պատուէր տային առնուլ դեղս զօրացուցիչս. մանաւանդ զդի գինւոյ, և պակասէին դէպք մինչեւ ցերիս առ հարեւր։ **

Զնոյն է տեսանել, եղո՛ւկ, ի դէպս հիւանդութեանց բազմաց։ զնոյն ի դարմանման ժամատանդի ի ձեռն անհամար դեղոց կարի յոյժ գովելոյ ի բուժումն ախտին։ զնոյն և ի հիւանդութիւնս սրտի մանաւանդ, որոց այնպէս զմի օրինակ ասին դարման յամաց ինչ հետէ, ուր հարկ իսկ է տալ դեղս դարմանոյ հակառակս ամենեւին, բան պահանջելոյ պէսպէս հանգամանաց ախտին, որպէս ցուցանէ մանրամասն ուսումն յաղագս պաշտամանց գործարանիդ (սրտի)։ Զնոյն է տեսանել և ի դասական ուսումն ախտին որ կոչի տալ թաղանթի ներքնոյ (péritonite)։ «Դարման ախտս այսորիկ,» ասէ վարդապետն Նիյեմեյէր, «այսպիսի ինչ էր։ մեռանէին ախտացեալք, և ոչ ոք էր որ հարցանէր թէ գոյո՞ն բժշկութիւնք։ եթէ ի զնին արկանիցեն զմեռեալ այնորիկ որ զնոյն ախտ ՀԷրացեալ էր և դարմանեալ ըստ սովորութեան, գացեն զսիրտ և զերակս նորա այնպէս իմն թափուր յարենէ, մինչեւ համարել զմեռեալն ի դարմանոյ բժշկութենէն անշնչացեալ, և ոչ յախտէ անտի որ զնոյն հարկանիցէ։» Քանի հիւանդք իցեն, զոհ զեղատուութեանց ինչ ազդոյ կարծելոց, զոր տակաւին չիշխեն բժիշկք փոփոխել, այնու զի չեն խելամուտ այլակերպ դեղատուութեանց, զի զգաստարկն ընդ վնասակարին փոխանակել հնարիցեն։

Այլ, որպէս ասացաք ի վեր անդ, յառաջադիմութիւնք բնախօսութեան մուծին զբժշկութիւն ի նոր իմն ճանապարհ։ Ի շնորհս օգնութեանց զոր նպաստ եղեն գիտութիւնք փորձանաքի՝ ճշգիւ գտաւաւ որպէս յարձանագրի դրոշմեցան պատատուր երեւոյթք հիւանդութեանց և ազդեցութիւնք բժշկական դեղոց, և բնախօսութիւն ուսոյց մեկնել զնոսա ըստ իրացն բնութեան։

Առաջնորդ կալեալ մեզ զօրէնս բնախօսութեան՝ ջանասցուք մեկնել զերեւոյթս հիւանդութեանց և զազդեցութիւնս դեղոց։ այս ինչ է զոր եդաքն առաջի, և զորոյ երթիցուք զհետ հանապազ ի մատենի սաս մերում(*)։ Ի խոյզ և ի քնին արկեալ որոնեսցուք մանաւանդ զպատճառս իրաց։ Ծանօթութիւն պատճառաց տայ մեզ արդարեւ ոչ միայն յաջողել ի գործ բուժելոյ հիւանդութեանց, այլ և զդոյշ լինել անձանց ի հարուածոց նոցա։

Արդարեւ չիք երկմտել թէ տաճառութիւն, թէպէտ ապատան ի գործակցութիւն բնախօսութեան, արուեստ ինչ է անտարագ տակաւին։ այլ դեռ նո՛ր ուսեալ ի հաստատուն գիտութեանց՝ արկանէ ի կիր բժշկութիւն զկարգաւորանս ի ձեռն ջերմաչափի, լուծանեն զհանգամանս հիւթոց որ արտաքս ի մարմնոյ հոսիցեն, մանր միտ եդեալ քննեն բարախմամբ ձեռաց և ունկնդրութեամբ զամենայն որ ինչ անցանիցէ ի խորս կազմածոյ մարդկեղէնն մարմնոյ, և այնպէս յամախ իմն որոշեն մեծաւ ճշգութեամբ զնութիւն և զկարանս հիւանդութեանց։ Ոչ եւս շատանայ բժիշկ ոք գիտելով եւեթ, որպէս երբեմն, թէ հիւանդ իցեն ականջք, աչք, թոքք կամ սիրտ։ կամ, որպէս պարտ է, խելամուտ լինել թէ ո՞ր այն մասունք գործարանացդ իցեն տիարացեալք։ և յորժամ, ի ձեռն ազդոյ հնարից հետազօտութեան, կամիցի առնուլ ի միտ զազդեցութիւնս դեղոց և զընթացս հիւանդութեանց, առնու ի միտ յամախ այնպէս իմն ճշգութեամբ, որպէս փիւսկեան ոք ճարտար լուծեալ մեկնիցէ մեքենական գործեօք զընթացս երեւութի իրիք։ ի ժամանակի յորում թերակատար ինչ տեղեկութիւն եւեթ էր պաշտամանց գործարանաց մարմնոյ, և չէր եւս ի միջի ճարտարութիւն ճանաչելոյ ախտից փոխ առեալ ի ճշգրիտ գիտութենոյ, արուեստ բուժելոյկայր մնայր ի սխս խակութեան։

(*) Այս թիւք քաղեցան ի բազմապատիկ զննութենոյ, զորոց զմանր մասունս գացէ ոք ի գիրս Ա՝ Մահեր-ուսանոյ Բժշկութեան (leçon de clinique médicale) ժամգուն։

(**) Անուն մատեանին զոր յիշէ սատյորինչն, Կիւսթավ լը պոն, է այս։ կեանք, — Բնախօսութիւն մարդոյ։

Դ.

Կրկնեցաք մեք թէ որ բնախօս ոք իցէ՝ պարտի զի ունիցի իւր առաջնորդ զիարդ եւեթ և զգնութիւն։ Այլ մարթիցի՞ ասել զի գիտութիւն չիցէ այլ ինչ՝ թէ ոչ կոյտ մի իրաց ըստ դիպաց ժողովելոյց։ — ո՛չ դնաւ։ Ամենայն իրք որ լինին՝ տարբք նիւթոյ են լոկ որովք յիշատակարան ինչ կանգնիցէ այր ճարտարապետ։ Ամենայն իրք որ գործին՝ ածեն զմեզ ի ծանօթութիւն ընդհանրական ինչ օրինաց որ այլափոխէ զգիտութիւնս և առաջնորդ մարդոյ յարգասիս մեծամեծս լինի։ Առ ի մէջ բերել ընծայաւորեալս բաղումս վասն որոց ասացանն՝ չատ իսկ լիցի անցանել ընդ պատմութիւն գիւտոց գիտութեան որք եկին ի լոյս ի դարէ հետէ։ Զոր օրինակ, ուսումն քիմական (chimie) նորագեցաւ ի ձեռն ոգարանց սեղծութեան նիւթոց։ բան նմին օրինակի, սկզբունք սեղծութեան զօրութեանց յայլ կերպ փոփոխեցին զհանգամանս փիւսկեան գիտութեան, որպէս փոփոխեն զարդ իս և զհանգամանս բնախօսութեան։ Անեղծ են զօրութիւնք զոր ի նիւթոց։ այլափոխին զօրութիւնք, այլ ոչ երբեք գնան ի կորուստ։ Այրեսցիր ի հուր պատատիկ մի թղթոյ։ ապա զգաղն որ անտի արձակիցի՝ ամփոփեա, առ եւ զմնացորդ այրեցելոյն զմոխիրն, եւ գայցես անդրէն կշռով զնոյն չարժ ծանրութեան թղթոյն զոր այրեցեր։ Անեղծ է նիւթ ամենեւին, եւ ամենայն զօրութիւնք ազդականք որ ի ձեռն մարդոյ գործիցին՝ այլափոխեն զնա, այլ ոչ զօրեն փոփոխել զէութիւն նորա։ Նոյն տարբերք նիւթոյ են որք կազմեցին զանակիչս երկրագնդի մերոյ անդ։ սակայն ի ծագմանն անտի նոցա։ Նոքին իսկ սուրան յածին յանջրպետութեան այլափոխ յայլմէ շրջեալ անդադար, եւ կան մնան անեղծականք ընդ եղծական կերպարանաց։

Նոյն բանք են եւ զզօրութեանց զանոյ ասեմ, եւ զՔերմութենէ, զարժմանէ եւ զելեկտրականութենէ, եւ զայլոց նոյնպիսեաց։ փոփոխեն սոքա ցանկ զանութիւն՝ առանց կորուսանելոյ ինչ ի գործօն զօրութենէ իւրեանց։

Տուր անկանել մարմնոյ իմիք ծանու ի բարձուէ։ որպէս յորժամ գնդակ մի կապարեայ հոսիցէ յերկրի, ընդ հոսելն անդէն կասիցի ի շարժմանէն որ հոսէրն զնա ի վայր, այլ Ջեռնուցու իսկ եւ իսկ։ Շարժումն որ կորիցէ առ աչքք՝ դառնայ արդեամբք ի Ջերմութիւն։ զոր թէ ամփոփեսս՝ նովին Ջերմութեամբ մարթիցի անդրէն վերացուցանել զգնդակն ճշգրտիւ ի բարձրութիւն անդր ուստի անկան։ Ապա քանիսնութիւն Ջերմութենէն զոր ծնուցանիցէ բախիւն գնդակին՝ այլ ոչ ճշգիւ հաւասար քանիսնութեան շարժմանն կորուսելոյ։ Եթէ կասիցի երկիր յընթացից իւրոց, Ջերմութիւնն որ ծնանիցի ի շարժմանն դադարելոյ՝ բաւական լիցի ջառուցանել զնա ի չոգի։ Զիք ինչ որ մեռանիցի ի բնութեան։ Անեղծ իրրեւ զնիւթ՝ զօրութիւնք են մնան յաւիտեան։

Ապաքէն չմարթի այլազգ հասանել ի գիւտ անգր ընդհանրական օրինաց որոնք գնան եւ յորդեն ամենայն գիտութիւնք, եթէ ոչ զնութեամբ իրաց գործելոյ։ այլ առ ի տալ հատանել լուսոյ յօրինաց անմի պարտ է ունել զգիտութիւն մեկնելոյ զնոսա։ Որ զնիչն է պարզ մտոք՝ ոչ ինչ անդր քան զիրս տեսանել զօրեցէ, եւ զոգ որ կցէն զնոսա ընդ միմեանս՝ խոյս ի նմանէ տացէ։ զնիչ ճարտարամիտ մեկ ի հետազօտութիւնս ընդհանրական օրինաց, որոց հպատակ կան իրք որ գործին։

Մարդ որ ետես զառաջինն զվերանալ խաղ սանի մոյ որ էր ի ջրով եռացեալ՝ չառնոյր ի միտ թէ խորին խելամութիւն երեւութին այնորիկ առաջնորդելոյց էր ի գիւտ հնարելոյ չոգեշարժ մեքենայի։ Զնիչն այն ասում զէպ լոկ ետ գիտէ՝ թէ բերար մի ելեկարիոնի ձգէ յինքն զմանր մանր ինչ մարմնոյ, չածէր ինչ զմտաւ՝ թէ ընդ ձեռամբ իւրով կայր զօրութիւնն այն սքանչելի, անուանեալ ելեկտրա-մեն-ԲԻԼԷ, որ զիսորհուրդս մարդոյ տանելոյց էր առ յապայս երկրի յերկիր ըստ արագութեան լուսոյ։

Բիւրուց հազարաց մարդկան դիտեալ էր ապաքէն ի տաճարի զյամբ ճօճումն կանթեղաց կախելոյ ի բարձուէ, եւ ոչ ինչ ուսեալ անտի։ Եկն այր ոմն մտախոհ, եւ յերեւութիւ անտի որում ոչ գնէ միտ ոք ի ուսմամբ՝ ած ի մէջ զմին ի կարի զարմանալի գիւտոց փիւսկեան գիտութեան արդեաց, եւ այնու եցոյց որ ինչ գոյ խորք ընդ այն որ գիտէր եւեթ կալ ի զնին իրաց գործելոց, եւ ընդ այրն փիլիսոփոս որ եգիտ զօրէնս վարիչ համօրէն իրաց։

Հան է Հայ

ԿԻՒՍԹԱՎ ԼԸ ՊՕՆ Ց. ԳՈՒՐԳԻՆ

ԻԼԱՆ

ՕՐՄԱՆՎԷՄԷՆՏԻՆ ԻՏԱՐԻՒՈՒՄՈՒՄԻՍԻ

Գունեա վիլայէթի ամիսկան տարիրինակ թէլէ սանճարատա բեայն Գաչ գազ սը բարամութիւնքն իչ եւեզ ակօրթ սէնէսնէ մահսուպէն վուգու պուրանագ իրարանճամանն եւեզուն երիրմի պէշ օրման հագգը ալինմագ վի թէկարրիւր խանէք պէտէլինին լիրայի օսմանի եւեզ պուշ հիսաալը իւլ թարիխի իհսանէսիանէն իթիարէն այնէն լիրա օլարագ ակօրթ մահտա վէ ակօրթ թագսիրատ լիվայի մէգիւր մալ սանարդրնա թէսլիմ գրունմագ վէ սէնէի հալիյէ թէշրէրին սանիրինին զայէսինագ իհալէի գամիէսի իճրա գրընմագ չարթը իւլ մէգիւր բարամութիւնքդին իւչ եւեզ ակօրթ սէնէսնի բարամամ մահալինճէ վէ պուրանա մէգիւրի միւզայիսէյէ վաղ իարիմիշ օլուանման թարի

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳՂ. ՈՍԿԻ 1,000,000

"ՖԻՆԻՔՍ"

Հիմնեալ ի Լոնդոն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւել քան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետէրերը Անգղիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 16,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր յարդ վճարած է հրդեհի ենթարկուածներուն։

1799

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակոն՝ կա[illegible] ուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ [illegible] դարձրելոյս, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապ[illegible] հովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՄԻԹ և ԸՆԿ. միակ գործակալք ի Պոլիս և ի Շրջակայս

Թիւ 12, Սանտալճը խան, Գալաթիա, Աւստրիական թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԳ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ գումարք 8,000,000
Պահեստի դրամ աւելի քան » 4,000,000
Տարեկան հասոյթ » » 7,500,000

Ընկերութիւնս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներու և բնակութեանց մէջ վճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՈՒԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱՉ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ գումարք 6,250,000 Պահեստի դրամ գումարք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ նաւեցուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վճառքներ, ինչպէս նաև թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և դրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։ Այն նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպական 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխներն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 գումարք

Լիազօր ներկայացուցիչ Համայն Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գապու, Եօռկիատիս խան.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Եւրոպեան առաջնակարգ դրամատուներ ցոյց պիտի տրուին անոնց, որք Ընկերութեանս վերայ տեղեկանալ կը փափաքին։

2176

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՍԱՆԴԷՍ

ԱՀԱԳԻՆ ՋԵՂՋՈՎ

Պ. ՄԷՑՖՈՐԸ

Ժ. ՏԷԼՈՐՄ, ՑԱՋՈՐԴ (Ο ՎԻԼ ՏԷ ՖՐԱՆՍ)

3, Եորկանճրլար փողոց, Գալաթիա

Վաճառումն սկսած է Հոկտեմբեր 3/15ին

Ծան. Բոլոր գիները նշանակուած են դրուելով.

Գուակներ, Դուլապ, Բաճոնակ, Հովանոց, Գաւազան, Բարվրեան չարիկ, Ամէն տեսակ փ զոլա, Կրծնոցի մեռնոց, Մոտամրոլ, Ֆլանէլ, Ծածկոցք, Մէրլիոս, Թաշկինակ, Ճամբորդութեան առարկայք, Սենտուկք, Կանչայ առարկաներ, Գոհարեղէնք Արծաթեայ մանրուքներ եւ եւ։

10 % զեղչ այն ամէն ապրանաց վրայ որոց գիները չեն նշանակուած գրուեալ Ազգագրերուն վրայ։

2153 Ժ. ՏԷԼՈՐՄ
25—26 Ցաջորդ Պ. ՄԷՑՖՈՐԻ

ՄԻ ԳՆԷՔ

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅՄԸ

ԱՌԱՆՑ ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՑՑԵԼԵԼՈՒ

ՍԻՆԿԷՐ

Ամերիկեան գործարանի մթերանոցներն ի ԶԱԼԱԹԻԱ, Եիւքսէք Գալատրրմ, 120

Քարաքէօյի աղբիւրին դէմ. ի ԲԵՐԱ, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ ի ՊՈԼԻՍ, Մահմուտ փաշա, 90

Ուրիշ ամէն տեղ՝ Սինկէրի կարի մեքենային «Գեղեցիկ միայն պիտի գտնէք։

ՎԱՃԱՐՄԱՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
(Շաբ-Թաղ) 1761

Արտօնատէր Ռ. ՏՈՒՐՏՈՒՆ

ՏՊԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒ

ՖՈՒԱԹԷԻ ՈՍԿԵՐՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՔ

Այծաթեայ առարկայներ, սեղանի դասամներ և լն։ Թիւնէլի բաստիոն, Բերա 1818

VICHY

ՎԻՇԻ

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէի)

ԿԱՂՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Վարչութիւն՝ Փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր

ՀԱՆՔԱՋՐՈՑ ԵՂԱՆԱԿ

PASTILLES DIGESTIVES. Այս հաբերը Վիշիի մէջ պարունակուած են Ջերմուկներէն եկած աղով, ախորժակամ են և ապահով դարման մ'են դիւրամարսութեան դէմ։

SELS de VICHY pour BAINS.—Այն անձանց համար որք չեն կրնար Վիշի երթալ։

Կեղծէն զգուշանալու համար, սոյն դեղերու և չիշերու վրայ պահանջել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը։ Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր դեղագործաց քով։ 668

ՕԳՏԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսելիա և Բոնիլ Գլիս կանոնաւորապէս

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալուք յառաջիկայ շոգենաւն է Անդրէ ի Նոյեմբեր 14ին Մարսիլիայէն և Նոյեմբեր 21ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աբդին որ պիտի մեկնի Նոյ. 12ին։

Ուղղուիլ և տրամադրուիլ

Նաւագիրքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Ֆիւշիւք Միլլէ
Մոմհանէ փողոց, Թիւ 13

1606

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

Նոր գիւտ մ'է այս ապրանքն զոր փոխելու համար մի երկու տարի է, առանց ուրիշ ոչ է նիւթ գործածութեան կամ լուսաքի։

ՇԱՓԱՆԱԿԱՆԱԳԻՑԵՆ ԿԱՄ ԲՆԱԿԱՆ ԿԻՍԱՐՈՒԼ ՍԵՒԻ

Այս նոր ներկը բաղկացեալ է մէկայն արմատներու և խոտերու նիւթէ։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերն անմիջապէս կը փոխուին պայծառ շագանակագոյնի կամ թանձր սեւի։

Փորձը ցոյց տուած է թէ այս ներկն ո՛րչափ գերազանց է նմանօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններէ։ Իր առաւելութիւնն է մազերուն ամենէն դեղեցիկ երևոյթը տալ և ամենէն ուշադիր դիտողն ի դերև հանել։ Կը կասեցնէ հերաթափութիւնը, գլուխը կը մաքրէ, թեթևցնէ՝ անհետացնէ և նոր ոյժ կուտայ մազային ծորքին։ Ուշադրութեամբ կարդալ

ԳՈՐԾԱԾՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Սրուակը երերցնել գործածելէ առաջ և փաթը քանակութեամբ հեղուցէն դնել սկաւառակի մը մէջ, յետոյ թաթայ պզտիկ սանտրով մը կամ այդ հեղուկին մէջ թրջած ըսպունգով մը թեթև կերպով մազերուն վրայ անցուցնել զոյն, ոչպէս որ ամբողջ մազերը թրջին։ Ապա գլուխը բաց պահել մինչև որ հեղուկը չոչիանայ։ Բոլոր մազերը մէկ չթողլով, ոմանք մէկ երկու գործածութեան պէտք ունին, այլոց համար մէկ անգամը բաւ է։ Եթէ մէկ երկու անգամն աւելի գործածուի, գոյնն աւելի թուխ կ'երևայ։ Ան գամմը որ ուզուած գոյնը ձեռք բերուած է, գոյն տարիներով պահելու համար կը բաւէ երեք չորս շաբաթն անգամ մը հեղուկէն գործածել։ Նոյն եղանակը գործածելու է մօրուքին և պեխերուն համար։ Պէտք չէ՝ գլուխը լուալ գործածութենէն առաջ կամ հետը։ Բնականաբար վերջէն գէշ և ձեռները լուալու է առ ի զգուշութիւն։

ԾԱՆ. Եթէ ուզուած գոյնը ձեռք չբերուի մէկ երկու գործածութենէ ետք, գլուխը լուալու է՝ մի ամբողջ, ապա դլխուն քսելու է այդ ներկն ի մէջ թեթևապէս թրջուած սպունգ մը, և ուզուած ազդեցութիւնն յառաջ կուգայ անմիջապէս։

ԿԵՂԾԵՐԷՆ ԶԳՈՒՇԱՆԱՒ.

Միակ կեդրոնատեղի Լ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՈՐՈՒԱՆԱՆ, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ, Վէյմուս, Պանկոնոցին քով, կայսրան Ղալաթիա-Շնչլի Թրանէյիցի, Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։

2166

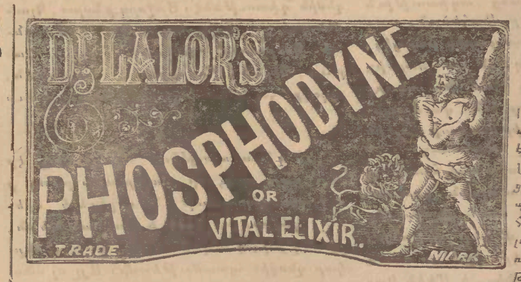

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ՈՒԺԵՐՈՎ

ՖՈՍՖՈՏԻՆ ՏՈՒԳԻՐ ԼԱՅԼՈՐ—Վերջին լաւն եւ ամենատարածուն մէջ ապրուշուած է թէ այս դեղը ՖՈՍՖՈՏԻՆԱՅԻ ՄԻԱԿ ԳԱՐՄԱՆՆ է որ մինչ ցարդ գտնուած է, կասեցնելու համար ուժի պէս բուժելու համար ուժի հիւանդութիւններն, անձանոթութիւն, քնաստութիւն, ուռանցիրք, առանձնական կորստութեան վատնման կորուստ, և առանձնական ոյժերու կորուստներ եկած ամէն գործարանական խանգարում։

Կը բուժէ դժուարամարսութիւնը, Ջրային եւ սրտի հիւանդութիւնները, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւնները, արեան ջրջանի ամբոխ խանգարումները։ Ընդհանուր հիւանդութիւնն եւ ապառուծ։ կասեցնէ կենսական ոյժերու ո եւ է կորուստ որ յառաջ եկած է ո եւ է պատճառէ։

Զրպային ախորժութեան եւ սարդ հիսուանոց մէջ ապ։ դեղին ազդեցութիւնն անմիջական և մեծագոյն։ Մեկ հաբնութեան զգացումներն եւ սխտանիրք կանհետանան մշտնորոշապէս հրաշալի ազդեցութիւն։

ՏՈՒԳԻՐ ԼԱՅԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ Ջրային հիւթ եւ ուղեղային գրգռութիւնն կատեցնէ, տրեան մէջ ամենանրով կենսական ոյժերու կորստեան տարրը, փոփոխուն, որ ուղեղին կեղրոնական մշտնորոշ գրգռութիւնն։ Ուռանական նոսրոյ եւ սենսատանան ընդհանրապէս ուրիշ դեղերու մէջ։ Ամենայն ուրիշ դեղերու և առդպ առաջնորդութեան մը պիտի որ կարենի է լոյսը պարտականութիւնները կատարել փոխանակ թեամբ եւ գոհունակութեամբ։ Ամենայնիւ, կը զատ եւ կը մոռանաին արիւնն եւ նոր առաջնորդներ կուտայ ուղեղին, ջրային գրգռութեան եւ մկանանց։ Իւր վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գոյնուած առաջին օրէն իսկ, Լոյսն գրգռութեան եւ մտաւորական կատարելութեանց նպաստաւոր յանձնարարելիներ եւ զարգացման եւ լաւ գրգռման դգացմամբ մէ որ վարժութիւնն հիւանդը շատուց ի վեր կորուած կը։ Մասնագիտութիւնը վերանորոգուած է։ Ամենայնը հրաշալի ներգով գործունեայ։ Ամենայն պատանի լանջանոցներ կը կատարուին։ Բանը կը լինի հանգարտ եւ կազդուրիչ։ Դիմելը կանգի լենայ։ Շրջանցը կը գտնուարքն, ուշերը շոգուն կը լինեն մարդը պայծառ եւ ա ոլ դոն մը կանուն, մանրերը այլ կանան։

Զգուշացնելը տարբերութիւնն է։ Տարբեր Լայլորի Ֆոսֆոտինը պարտաւոր է ոչ ամենն շիշերուն մէջ որ բրիտանական կառավարութեան գրքերը կը կրեն ոս բառերով Dr. Lalors Phosphodyne, London, England, գրան փորագրուած։ Այս դեղին ունեցած յաջողութիւնն յանգեցուցած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ ճնշողական կեղծեր։

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ Նեղիպատուչին քով,

2169 Մ. ԷՅՏՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱՆ

Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց, Վոյմուս, պանկանոցին քով, կայսրան Թրանէյիցի, 95 եւ 76։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԳԱՌԼԷՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԷՐԿԻ

Ղալաթիա Պէյօղլու Միլլէթ խան, միջազգային թղթատարատան վերայ յարկը

Սոյն վաճառատան մէջ խիստ ածան գներով կը վաճառուին ամէն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրնոցներ, տղայոց համար հագուստներ, կէս չրջազգեստներ, քօռսէներ, օձոր համար ճերմակեղէնք, բանուածքներ, բազմատեսակ գուլպաներ, թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ։

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ՛ մեծ քանակութեամբ։

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պերլինի յատուկ գործարանաց մէջ։ Նոյնպէս Անգլիէն, Իտալիէն և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ եւս ապրանքներ կը բերուին։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին եթէ փոխարէնը փոխանակագրով և կամ թղթատարական դրոշմով զրկուի։

Զը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և սակ։ ետ կը տրուի պեղչով փոխադրութեան ծախքը։

118

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱՏԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ՐԻԼԱՅԸՆՍ

Մոմային ապահովագրութիւն։—Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան Պ. Վ. Ուիթիզ, Ուիթիզ խան Պահչէ-գապու Պոլիս։ կամ Ղալաթիա Մէրճէնտի խանը Իզզէ բարաճ խան Թիւ 6։

686

ՄԱՐԴԱՍԷՐ ԵՒ ԱՆՀԱՄԱՐ

HUILE DE HOGG

ՄՕՐԻՒ ՉԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆ ԻՒՂ

Որոյ ազդեցութիւնն հաստատուած է 25 էն աւելի տարիներու փորձով։ Հեռեակ հիւանդութեանց համար, կուրծքի հիւանդութիւն, թոքախտ, թոքաբորբոքից հիւանդութիւն, հազը խ, յամառ հազ, խոյլ, աւշային գեղձերու ուռոյցներ, մորթի հիւանդութիւնք, սրբեն, սպիտակ զաշտան, ընդհանուր տկարութիւն և այլն։ Նաև տկար և փափկակազմ տղաքներու զօրացնելու համար շատ դիւրաբարկ է։

Օգուտ։ Զգուշանալու է սովորական իւղերէն և մանաւանդ անոնցմէ որ չհամապատասխան նպատակներով բնական իւղերու տեղ և իբրև թէ անոնցմէ աւելի արդիւնաւոր համարուելու համար շինուած են։ Այն իւղերն ուրիշներուն չեն հաւասար բայց միայն ստամոքսը ընդունայն զգուելու և տոմսեցնելու։ Երբեմն շատ վտանգաւոր եւս կրնան ըլլալ։

Իսկական և գուտ ձկան իւղ գտնելու ապահովութեան համար պէտք է գտնել ՀՕԳԻ ԻՒՂԸ, որ եռանկիւնի շշերով կը ծախուի։ Պահանջել Հօգի անունը և Ֆարիկի բժշկական Քեմիական գործոց գլուխ Դ. Լ. Ֆուսէ Օրի գիկայութիւնը որ իւրաքանչիւր շշի վրայ կը գտնուի։ Տեղւոյ Սուտայի Լայլ Պոլսոյ համարաւոր զեղավաճառացքով կը գտնուի։ 1883 տարւոյ յունուար 1 էն սկսեալ Հօգի մորթի ձկան բնական իւղի շշերուն էթիքէթներուն վրայ Գարիոյ կառաւարութեան մնիքն պիտի գտնուէ ուրեմն այս մասին ուշադրութիւն դրեցարանի նշանը։

Մանրագոյն Համար դիմել Հարաւ մթերանոց Դ. Ֆ. ՏՈՒՐՏՈՒՆ, Գալաթիա։

2197

ՌՈՒՍԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՈՒՉՈՒԿ ՄՈՒՃԱԿՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ի ԲԵԴՐՍԳՈՒՐԳ

1860 T.P.A.P.M. C.ПЕТЕРБУРГ.

ТОВАРИЩ. РОСС.АМЕРИКАНСК. РЕЗИН. МАНУФАКТ.

AMERICAN INDIA RUBBER CO.

Յորդորագրեալս, ներկայացուցիչ յիշեալ գործարանին, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ տեսնելով այն յաջողութիւնը զոր ունի ալ ձեռ ՌՈՒՍԿԱՆ ՔԱՈՒՉՈՒԿԻ ՄՈՒՃԱԿՆԵՐՆԵՐՆ ունեցան իրենց վաճառութեան և հաստատութեան պատճառաւ, անոնց շատ մը կեղծերը շինուած են, եւ հետեւապէս անոնք որք կուզեն բուն ՌՈՒՍԿԱՆ ՄՈՒՃԱԿՆԵՐԸՆ գնել, պարտին ուշադրութիւն ընել գործարանի նշաններուն որք գրուած են մուճակներուն ներքեւի վրայ։

Փոքրաքանակ կը ծախուի բոլոր կոշկավաճառաց քով։ Լ. Ճ. ՄԷՐՃԱՆՈՖ

Պահչէ-Գապու, Պոլիս, ներկայացուցիչ ընկերութեան մեծաքանակ վաճառման համար։

15—25 2085